

Josep Clavaguera i Canet

Llançà

QUADERNS
de la
REVISTA
de
GIRONA

51 MONOGRAFIES LOCALS

LLANÇÀ
Josep Clavaguera
i Canet

84 QUADERNS de la REVISTA de GIRONA

DIPUTACIÓ de GIRONA
CAIXA de GIRONA

Quaderns de la Revista de Girona. Núm. 84
Sèrie: Monografies locals (Núm. 51)

Primera edició en català: Gener de 2000
Tiratge: 1.100 exemplars

Edició:
Diputació de Girona/Caixa de Girona

Director de la col·lecció:
Joaquim M. Puigvert

Consell assessor:
Gabriel Alcalde, Narcís-Jordi Aragó, Joan Badia,
Lluís Bayona, Xavier Besalú, Martí Cama, Narcís Castells,
Ramon Ceide, Josep M. Corretger, Jordi Dalmau, Marta
Franch, Víctor Gay, Àngel Jiménez, Jordi Mascarella,
M. Aurora Martín, Enric Mirambell, Joan Miró, Joan Nogué,
Joaquim M. Puigvert, August Rafanell, Josep M. Rus,
Carles Sapena, Eva Vázquez, Anna M. Viader, Josep Vicens,
Mariàngela Vilallonga, Carme Vinyoles.

Cartografia:
Salvador Oliva

Maquetació:
Pep Caballé

Redacció i administració:
Pujada de Sant Martí, 5. Telèfon 972 20 57 00.
Apartat de Correus 11. 17080 Girona

Secretària i Distribució: Fina Poch

Infografia:
Palahí Arts Gràfiques, SL. Girona

ISBN: 84-95187-00-0
Dipòsit legal: Gi-1144/99

LA NOSTRA PORTADA
El Port de Llançà (Foto: Joan M. Pau i Negre)

Índex

Situació	5
Cronologia	6
1. La romanització	8
2. El primer document escrit	10
3. Les esglésies romàniques	12
4. El palau de l'abat i el judici de Déu	14
5. El castell de Miralles	16
6. La torre romànica de la plaça	18
7. Pirates i corsaris	20
8. L'hospital dels pobres	22
9. El tractat dels Pirineus	24
10. La pesca	26
11. La Capella del Port: Els ermitans	28
12. La fira de Sant Baldiri	30
13. La vinya i l'olivera	32
14. L'exportació de vi i d'oli	34
15. La nova església	36
16. Els veïnats	38
17. El molí d'en Pujol	40
18. L'ensenyament: Escola pública i privada	42
19. El ferrocarril	44
20. La fil-loxera	46
21. L'Arbre de la Llibertat	48
22. Joan Baptista Serifiàna, cronista del segle XIX	50
– Els aiguats durant la segona meitat del segle XIX	52
23. L'enllumenat públic (1915)	54
24. El Centre Federal i el Foment Agrícola	56
25. Les noves escoles	58
26. La Segona República (1931)	60
27. La Guerra Civil i la postguerra	62
28. La vida cultural	64
29. El futbol	66
30. Festes religioses	68
31. El bàsquet	70
32. El turisme	72
33. El col·legi de les Esplanes	74
34. Eleccions municipals democràtiques (3-IV-1979)	76
35. Vint anys de democràcia	78
36. El port esportiu-pesquer	80
37. El pavelló i el camp de futbol	82
38. El cementiri nou	84
39. La Casa de Cultura	86
– Agermanament: Llançà-Pont du Casse	88
40. Els goigs i les sardanes	90
– La llegenda del Cau del Llop	92
– Bibliografia, agraïments i procedència de les il·lustracions	94

Situació

La vila de Llançà, situada a la comarca de l'Alt Empordà, amb un terme municipal de 28,01 km², es troba al nord de la península del cap de Creus, amb una ampla façana a la mar Mediterrània.

La vall, regada per la riera de Valleta, queda encerclada per les vessants de l'Albera i de la serra de Rodes. A redós d'aquestes serres va créixer el primer nucli urbà, allunyat del mar, com tantes altres viles medievals, per por de les contínues falconades dels pirates i corsaris. A menys d'un quilòmetre hi ha el barri del Port, avui centre turístic, amb totes les característiques pròpies d'aquests llocs.

La costa no és gaire accidentada, amb un seguit d'espadats i cales que ofereixen paisatges de gran bellesa, amb platges com cap de Ras, Canyelles, Grifeu, l'Argilera, el Port, Carboneres, la Farella i Cau del Llop, etc...

El puig d'Esquers (603 m) és la muntanya més alta del terme municipal, i, juntament amb el puig del Llop (452 m), el puig de Tifell (405 m), el puig de Sant Silvestre (225 m) i el Mont Perdut (324 m), en marca els límits naturals.

El clima és totalment mediterrani, amb vents molt forts, especialment la tramuntana i el mestral.

La vila i els nuclis turístics estan ben comunicats per carreteres asfaltades, així com també pel tren, amb la seva estació no gaire lluny de la població, que li dóna una ràpida sortida, o bé cap a Barcelona o bé cap a França per l'estació internacional de Portbou.

Aquests darrers anys s'han arranjat els camins de vora mar, i són moltes les persones que fan aquests recorreguts, seduïdes per la bellesa de les petites cales que es van descobrint. També s'ha senyalitzat l'antic camí per fer l'ascensió a Sant Pere de Rodes sortint des de Llançà.

Cronologia

- 855** L'abat Pere de Sant Esteve de Banyoles va fer donació al seu monestir d'un església situada a Vallmala, heretades dels seus pares.
- 974** Primer document escrit sobre el "Valle Lanciano"... és de Gaufred, comte d'Empúries-Rosselló, i el seu fill Sunyer, bisbe d'Elna.
- 983** El clergue Wigó (o Guiu), un gran terratinent, llegà, en el seu testament, un alou situat a Vallmala al monestir de Sant Quirze de Colera.
- 1019** El bisbe Berenguer d'Elna consagra l'església de Sant Martí de Vallmala.
- 1029** El dia 17 de desembre, el bisbe Pere de Girona va consagrar l'església de Sant Silvestre de Valleta.
- 1079** Robatori de la bossa plena d'or i plata a l'abat Guillem de Sant Pere de Rodes, mentre dormia plàcidament en el seu palau de Llançà.
- 1381** El comte Joan d'Empúries ven al monestir de Rodes la jurisdicció criminal, alta i baixa, del lloc i terme de Llançà, per 8.500 sous.
- 1502** Els pescadors de Llançà poden anar a pescar a la cala de Cervera.
- 1659** Tractat dels Pirineus. Es pretenia que Llançà fos territori francès posant la línia fronterera en el cap de Creus.
- 1660** Dotze llançanencs moren ofegats pescant "algarotes".
- 1690** S'inicien les obres de la construcció del nou temple de Sant Vicenç.
- 1691** El mariner Joan-Lluís Tresserres construeix la capella de la Mare de Déu del Port.
- 1730** Inauguració del nou temple amb la predicació d'una Missió.
- 1870** Fou plantat l'Arbre de la Llibertat a la plaça Major.
- 1917** Construcció del col·legi privat conegut per "Casa Hermanas".
- 1920** S'inicien les gestions per al nou col·legi públic.
- 1928-29** L'inici del curs escolar es va fer en les noves escoles construïdes a la carretera del Port de la Selva.
- 1931** El 14 d'abril es proclama la II República. És nomenat alcalde en Pere Purcallas i Salvà.
- 1957** Fundació de l'equip de bàsquet Grifeu de Llançà.
- 1976** Inauguració del col·legi públic "Pompeu Fabra", a les Esplanes.
- 1979** Primeres eleccions democràtiques. És elegit alcalde en Josep M. Salvatella i Suñer, de CDC.

La plaça amb la torre i l'Arbre de la Llibertat.

1980 Remodelació de les antigues escoles per servir com a seu del nou Ajuntament.

1989 Inauguració del pavelló amb assistència del secretari general d'esports de la Generalitat Sr. Josep-Lluís Vilaseca.

1991 Inauguració del port esportiu-pesquer amb assistència del president de la Generalitat Sr. Jordi Pujol.

1992 La neu cobreix el camp de futbol en el dia de la seva inauguració, festa de sant Vicenç.

1994 El nou cementiri en el paratge dels Ximblars és beneït pel rector Mn. Josep Clavaguera i Canet.

1999 Inauguració de la primera fase de la Casa de Cultura, una vella aspiració de tota la població.

LA ROMANITZACIÓ

1

Puig de l'Església d'Amunt, on s'han trobat restes romanes.

8 **É**s un fet ben conegut per a tots els estudiosos de la història la forta incidència dels colonitzadors romans en els petits "hàbitats" de l'Empordà, i especialment els situats a la costa.

Des de l'Empúries romana s'estengué tota una xarxa de comunicacions que enllaçava amb les grans vies romanes. El *Valle Lanciano*, comunicat per la via de la costa i per mar, participà d'aquesta colonització.

A més a més, si hem de creure el que diu l'historiador empordanès del final del segle XIX Josep Pella i Forgas, en aquesta vall es trobava la ciutat romana de Deciana. Ell, després d'analitzar-ne els possibles

emplaçaments i descartar-los tots, diu: "*Lo más seguro, que no muy lejos de Llançà, según opinión novísima, debió estar la antigua ciudad romana ampurdanesa*".

El cultiu intensiu i continuat, fins l'arribada del turisme, de la vinya i de les oliveres, que s'estenia per aquestes serralades fins a la mateixa costa, és una bona mostra d'aquesta colonització. I ben segur que aquestes petites cales de la Mar d'Amunt serviren de redós als nombrosos vaixells que feien via cap a Itàlia o bé a l'inrevés.

Les restes trobades en aquesta vall no són gaire abundants, però, en el paratge anomenat

Església d'Amunt, segons diversos testimonis -entre ells en Joan Badia i l'Anna Pujol- s'ha trobat terrissa ibèrica i romana.

Aquest puig arrodonit, no gaire lluny del nucli actual de població, hauria estat una vil·la romana? O bé seria la primitiva població romana del *Valle Lanciano*? Aquests interrogants, de moment, resten sense resposta. Unes acurades excavacions, amb els mitjans tècnics actuals, potser ens

donarien pistes per arribar a alguna conclusió.

Mentrestant caldrà cercar altres restes arqueològiques del pas dels romans per aquesta contrada. Unes restes importants són les vies romanes i els camins medievals. Les troballes de trams empedrats o tallats a la roca a prop del mar van sovintejant, i tot això ens va descobrint aquell món romà que va deixar la seva empremta en aquestes valls i muntanyes a prop del mar.

Entre les restes descobertes es troben el tram empedrat entre el mas Tarragona i Molinars, i altres trams tallats en les roques entre Llançà i la Santa Creu de Rodes, a prop del mas de la Pallera. Així mateix existeix un tram ben conservat entre Madres i Valleta.

Sepulcre de Puig d'Esquer.

Aquests vestigis, juntament amb les campanyes d'excavacions en vil·les romanes, ens faran avançar en el coneixement d'aquest poble romà.

Sepulcre de la Riera de Pujolar.

La creació de petits nuclis rurals, alguns amb presència indígena, ibèrica, van mostrant la integració dels habitants del país dins el món romà. Dedicats, sobretot, a l'agricultura cerealística, i també a la vinya, són establiments de petites dimensions. Tot això posa de relleu la disminució del l'ager o la pèrdua de poder d'Empúries sobre el seu *hinterland* i desapareix la centralització que havia exercit a les comarques gironines, a la qual cosa degué contribuir, sens dubte, la fundació de *Gerunda*, en el primer terç del segle I aC. En el segle I aC Llançà seria un d'aquests llogarrets.

Del llibre *El territori de Llançà a l'antiguitat*
d'Anna Pujol i Puigvehí
Cap. "Els Romans", pàg. 81

Dolmen del Passatge o Tomba de l'Abat.

EL PRIMER DOCUMENT ESCRIT

2

El monestir de Sant Pere de Rodes. Els seus abats eren senyors de Llançà.

10

Els estrets lligams de relació entre el *Valle Lanciano* i el monestir de Sant Pere de Rodes originaren el primer document escrit que esmenta aquesta vall, en unes donacions del comte Gaufred al cenobi. Era l'any 974.

Qui era Gaufred? Fou comte d'Empúries i del Rosselló, per successió del seu pare Gausbert, casat amb una tal Ava. Fou pare de quatre fills, dels quals recordarem Hug, que fou el seu hereu i successor, i el quart, Sunyer, bisbe d'Elna, esmentat en el document de donacions.

En aquest document trobem les esglésies i territoris del *Valle Lanciano*. Aquestes donacions

foren vitals per al monestir, ja que així creava i consolidava un patrimoni amplíssim que el convertia en amo i senyor de pobles i viles d'ambdues bandes de la serra de Rodes, amb les muntanyes i valls i una gran extensió de litoral marítim. Aquest alou comprenia l'església, gran part de la vall i el litoral marítim de Llançà.

En l'epístola del papa Benet VI, del mateix any 974, dirigida a l'abat Heldensind, es confirmen les diverses possessions del monestir de Rodes, entre les quals s'esmenta la de "*Ecclesiam Sancti Vicenti quae est in valle Lanciani*".

Aquest document tan antic és bàsic per a la història de Llançà

i els seus entorns, sobretot pels límits i afrontacions, i també els topònims, que són de gran interès. Són molts els historiadors que han fet estudis dels comtats d'Empúries, Peralada i el Rosselló o bé dels monestirs empordanesos, i han tingut com a referència aquest document de l'any 974.

Gràcies a aquest document sabem que en el segle X l'església parroquial era dedicada a sant Vicenç, i que la parròquia exercia les funcions pròpies d'aquest recinte sagrat: acollir pelegrins i perseguits per la justícia, emparats pel dret d'asil. A l'ombra de les seves sagreres i celleres servaven les seves collites d'oli, vi i cereals.

També per aquest document sabem de l'existència d'altres esglésiols romàniques que estan dins el terme actual de Llançà, com són Sant Genís i Sant Pere de Miralles.

El monestir i l'abat eren amos i senyors d'aquestes contrades, de les quals tenim referència gràcies aquest document i algun altre de semblant.

La importància del monestir marcava la vida dels pocs habitants que hi havia per aquestes valls i muntanyes, però, a canvi, obtenien tutela i seguretat.

*Torre de l'Abat
en el moment de la
restauració.*

LES ESGLÉSIES ROMÀNIQUES

3

*Sant Silvestre de Valleta
en procés de restauració.*

12

La influència del monestir de Rodes sobre aquestes valls no fou només de poder i jurisdicció, sinó també cultural, i la màxima expressió de la cultura popular d'aquells moments fou l'arquitectònica. Per això, a redós del monestir s'edificaren unes cel·les monàstiques o esglesioles romàniques, que han arribat fins als nostres temps com un llegat ben preuat. En el terme actual de Llançà, hi resten tres monuments religiosos que aquests darrers anys s'han restaurat i consolidat. L'església de Sant Vicenç fou enderrocada en el segle XVII per construir la nova església barroca.

L'església de Sant Vicenç

Sabem on estava situada, però no com estava orientada. La

torre-campanar ens indica el seu emplaçament. Seria una construcció de dimensions considerables, atesa la importància de Llançà en l'època medieval. Desconeixem la data de la seva construcció. Joan Badia, en el llibre *Llançà a l'època medieval*, ens diu que a les darreries del segle X s'hauria originat un nucli compacte de població i, per tant, probablement, seria el moment d'edificar el temple romànic, a l'ombra del monestir de Rodes.

L'església de Sant Silvestre de Valleta

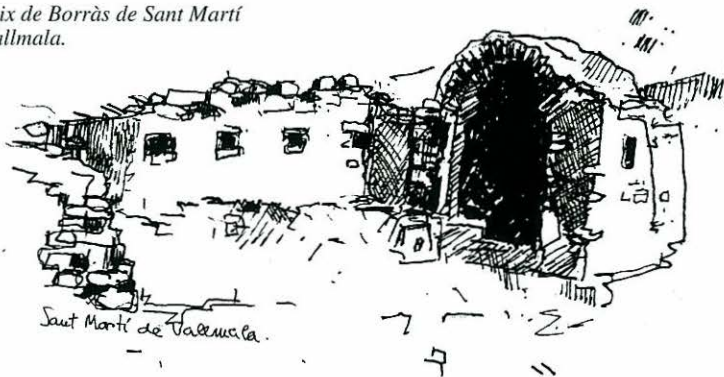
En el segle IX era una petita cel·la romànica depenent del monestir de Sant Esteve de

Banyoles. La construcció amb *opus spicatum* esdevingué parròquia independent, al servei del veïnat de Valleta. Fou consagrada pel bisbe de Girona Pere Roger de Carcassona l'any 1029.

Hi havia un cementiri o sagrera que era utilitzat també com a protecció dels vius. L'església restà oberta al servei de la feligresia fins a l'any 1920 com a sufragània de la parròquia de Garriguella, fins que en l'any 1928 passà a la de Llançà. Els aplecs anyals i la restauració han retornat la vida a la vall i a la seva església amb pedres mil·lenàries.

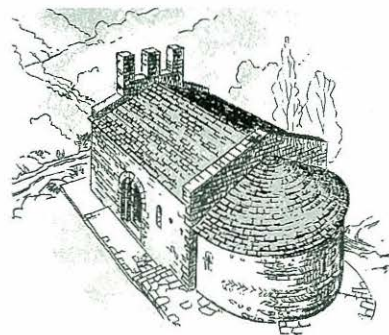
Dibuix de Borràs de Sant Martí de Vallmala.

L'església del Terror

El paratge del Terror és citat en els primers documents de Rodes, però aquesta esglésiola no consta ni com a cel·la monàstica, ni priorat, ni església parroquial. Seria, potser, un petit santuari? O bé un temple amb alguna advocació especial? Els

documents no ho aclareixen. La construcció és una petita i estreta nau amb absis de planta de ferradura poc marcada. Tenia tres portes d'entrada. La nau era la part més ruïnosa, però l'absis conservava la coberta. L'any 1985 fou restaurada, i esperem que resti dempeus per molts anys.

Dibuix de Sant Silvestre de Valleta des de l'absis.

L'església de Sant Martí de Vallmala o de Fontanet

Es tracta d'una altra cel·la monàstica molt primitiva amb restes pre-romàniques i, tal com es diu en el llibre *Llançà en l'època medieval*, és una construcció rústica i molt arcaica.

Ens trobem davant una esglésiola d'una nau amb absis trapezial. Amb els treballs de desbrossament i consolidació dels murs s'ha aconseguit que resti dempeus el temple més primitiu del terme de Llançà. Justament durant aquests treballs es va fer la troballa de la llàntia de sant Martí, datable dels segles XII o XIII.

Dibuix del Dr. Agustí Gifre de l'església del Terror.

EL PALAU DE L'ABAT I EL JUDICI DE DÉU

4

*Merlets de defensa
del palau de l'abat i absis
de l'església.*

14

En l'època feudal, a més dels castells de defensa es bastiren també castells-palau, amb la torre d'homenatge, en els nuclis urbans, com a residència habitual o eventual dels senyors.

Aquest és el cas del de Llançà. En aquest castell-palau, l'abat de Rodes sojornava, ja sigui per administrar justícia o bé com a lloc de repòs. Hi arribava a cavall o mula, baixant pel Coll del Perer fins a les Esplanes, i entrant a la vila per l'anomenat Portal de l'Abat.

La casa gran, com també s'ha anomenat aquest casal, ha sofert moltes transformacions. Resten vestigis de la primitiva

construcció, com els merlets de la part posterior, les voltes de canó de la presó i de la cavallerissa, un pou excavat a la roca -que dona caràcter al pati central- la porta dovellada amb l'escut de Sant Pere de Rodes - la tiara, dues claus i dues rodes - amb la data de 1677.

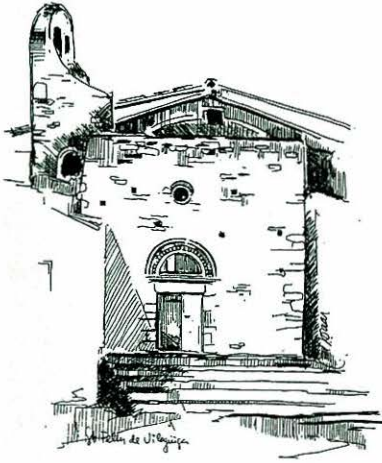
En aquest casal es produí el robatori d'or i plata de l'abat Guillem, una nit de tardor de l'any 1097. Tenim el text de la narració transcrit per l'historiador Villanueva, i ens descobreix la manera d'administrar justícia en l'alta Edat Mitjana.

Els autors del robatori foren una dona anomenada Arsenda(dis) i el seu fill Bernat. Ells ho negaren

i intentaren demostrar la seva innocència en l'afer, però l'abat promogué un procés contra ells, seguint les maneres d'administrar justícia en aquella època. Hi intervingué el comte d'Empúries, com a autoritat superior a l'abat.

El mateix comte va assenyalar el lloc i el dia del judici. L'església de Sant Feliu de

*Dibuix de l'església
de Sant Feliu de Vilajuïga
on se celebrà
el judici de Déu.*

Vilajuïga fou l'escenari on acudiren el comte amb el seu seguici, l'abat i els acusats. La prova consistia a posar el braç del suposat culpable dins d'una caldera amb aigua bullent, i després embenar-li el braç, segellant-lo per més seguretat. Si al tercer dia, en treure l'embenat, apareixia el braç sense cremades, això era la prova que l'acusat era innocent; si sortia cremat era una prova evident de la seva culpabilitat. A Arsenda –segons la narració– li sortí cremat, i per tant fou declarada culpable del robatori.

*L'antiga casa-palau
de l'abat abans de les
reformes modernes.*

*Detall de l'escut
abacial damunt
la portada.*

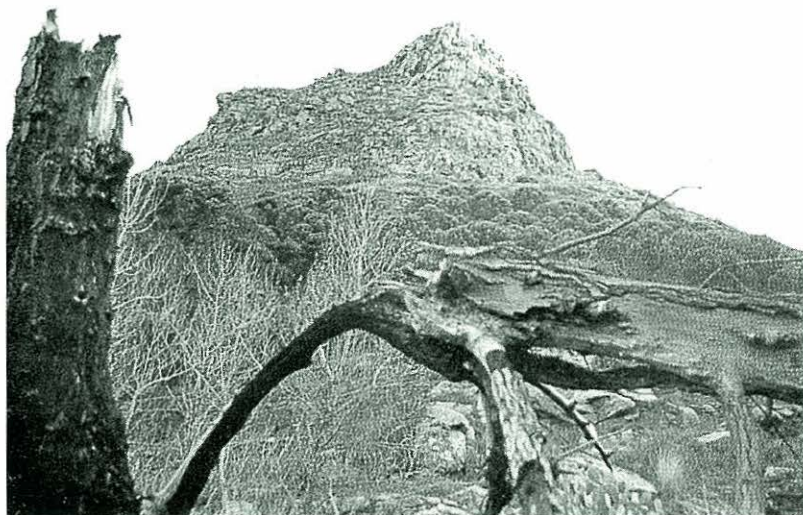

D'acord amb la sentència, el comte donà a l'abat Guillem i al monestir de Rodes les esmentades persones i coses perquè ho tingués perpètuament. La sentència fou signada el dia 26 d'octubre de l'any 1079.

EL CASTELL DE MIRALLES

5

La penya de Miralles, on hi havia el castell medieval.

16

Estava situat en un lloc ben estratègic, al damunt d'una penya anomenada Roca Miralles, en el punt divisorí entre els actuals termes municipals de Llançà, Vilajuïga i el Port de la Selva.

La penya té una silueta molt característica. Actualment també es coneix amb el nom de Roca Pujolar, ja que la casa més propera és el Mas Pujolar. S'alça a 279 m sobre el nivell del mar.

Els documents antics de Sant Pere de Rodas que ens parlen de donacions rebudes de part dels comtes d'Empúries-Rosselló, Gausbert i el seu fill Gaufred (s. X), parlen sovint del castell de Miralles i els seus entorns.

També en aquest mateix segle, documents papals confirmen les donacions i esmenten el castell, i a més l'església de Sant Pere de Miralles.

D'aquestes edificacions tan antigues quasi no en resta res. Per sort, en Joan Badia i uns seus companys, experts en arqueologia medieval, han pogut confeccionar el plànol de les ruïnes del castell, que es va publicar en el llibre *Llançà a l'època medieval*, edicions El Brau, 1995.

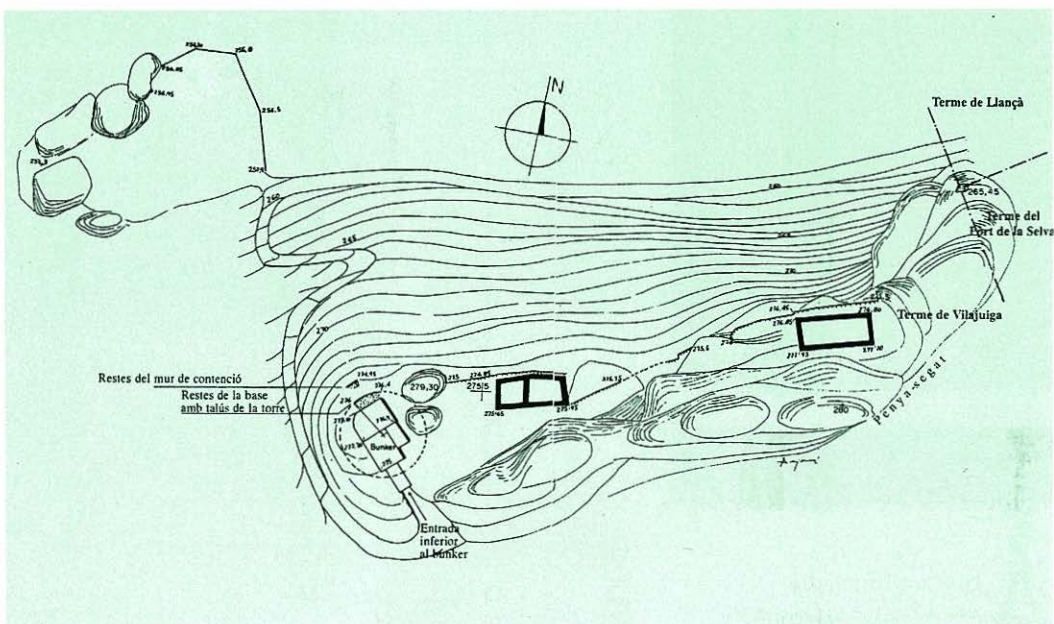
Amb tot, no s'ha pogut localitzar encara on estava ubicada l'església de Sant Pere. Seria la capella del castell? O estava allunyada com una de tantes cel·les monàstiques existents?

De moment resta l'interrogant, i no es pot descartar cap hipòtesi.

La descoberta de la taula de joc de marro

Aquest joc té uns orígens molt antics, i en alguna època havia estat molt popular. El grup de Joan Badia, tot fent amidaments, trobà una llosa de pissarra amb aquest joc.

Plànol de les
ruïnes
del castell de
Miralles.

17

El joc de marro apareix en documents antics, des del segle XV endavant, encara que en alguns indrets es coneixia amb altres noms. La taula trobada en el castell de Miralles és una prova que el castell fou habitat.

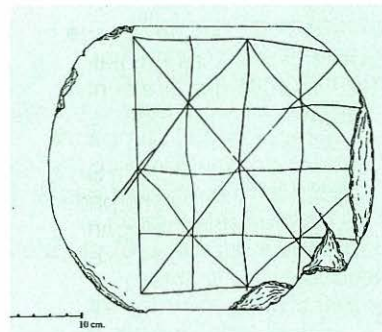
Considerant que el paratge de Miralles està a prop del de Pujolar i que ambdues contrades eren habitades, també es podria pensar que l'esglésiola servís per al servei religiós d'aquells feligresos habitants dels dos paratges. Així seria una més de tantes esglésies o cel·les romàniques,

depenents de Sant Pere de Rodes, escampades per aquestes valls i muntanyes.

Pel que es diu en el llibre *Llança a l'època medieval*, "no seria cap disbarat pensar que podia estar separada, poc o molt, del Castell. Potser podríem proposar, en el futur, d'identificar-la amb unes ruïnes alt-medievales que hem localitzat fa poc, ja dins del terme del Port de la Selva, i que tenim en estudi".

Per tant, potser d'aquí a poc temps tindrem la grata notícia de la localització del temple de Sant Pere de Miralles.

La taula de joc de marro
trobada en el castell.

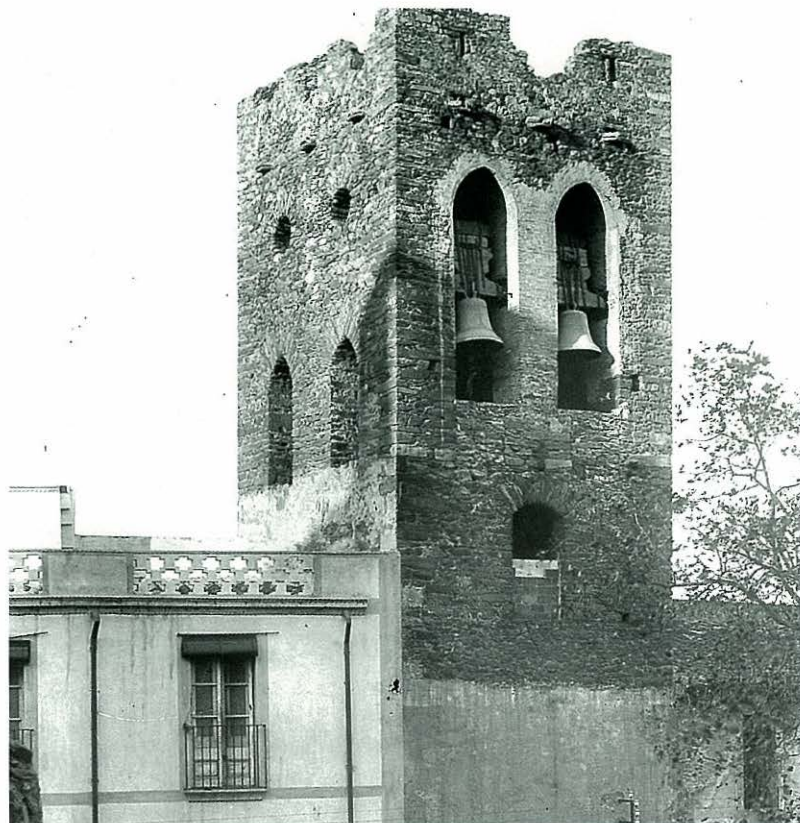
LA TORRE ROMÀNICA DE LA PLAÇA

6

18

Aquesta torre que ornamenta la plaça és l'antic campanar de l'església romànica dedicada a sant Vicenç, i va fer aquest servei fins a la construcció del nou cloquer, en els primers anys del segle XX.

Es tracta d'una torre romànica del segle XIV, que estava adossada al temple. Té una alçada de 21 m inclosa la coberta, que és de forma piramidal. La construcció té una semblança amb el campanar llombard de Sant Pere de Rodes –segons afirma en Joan Badia– i n'és com un reflex tardà i popular. En la seva estructura es descobreixen formes arquitectòniques anteriors. Té els finestrals i els ulls de bou

propis d'aquestes construccions, distribuïts a banda i banda. Precisament els dos que donen a la plaça foren reformats l'any 1891, a instàncies del Sr. Rector i amb el consentiment del Consistori, presidit per Vicenç Parés i Rahola, amb la intenció de col·locar-hi les campanes, perquè així tinguessin més sonoritat. La reforma fou ben negativa i desencertada, ja que va malmetre els finestrals i els ulls de bou superiors.

La torre amb les campanes, abans de la restauració.

Així restà la torre durant un segle, tot esperant una restauració adequada, que arribà amb l'Ajuntament democràtic, presidit per Josep M. Salvatella. S'encarregà el projecte a l'arquitecte municipal Ricard Fina, i quedà enllestida la seva restauració l'any 1988.

Ara, degudament restaurada, forma part del patrimoni arquitectònic de la vila. A més a més, s'ha destinat l'espai interior a una exposició permanent de fotografies antigues, i mitjançant una escala es pot accedir al pis superior i contemplar un panorama de la vila que abasta fins al mar.

Aquesta torre de la plaça, juntament amb la torre de l'abat, adossada a l'església del segle XVIII, són els dos monuments més importants dins el nucli habitat del Llançà medieval.

L'arbre i la torre senyorejant a la Plaça Major.

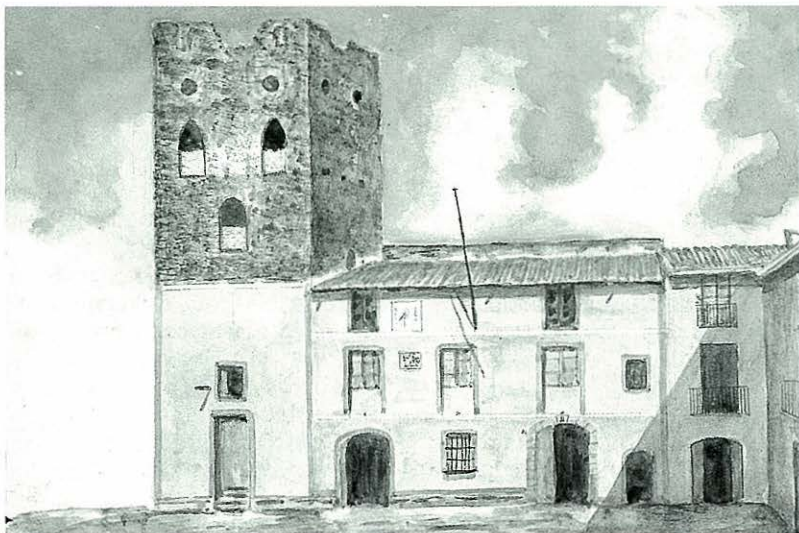

La torre en procés de restauració.

Tanmateix, aquesta plaça Major és ben singular, flanquejada per dues torres, una romànica del segle XIV, la torre-campanar de l'antiga església; i l'altra gòtica del segle XV, anomenada la torre de l'abat.

Els habitants de Llançà ben segur que no valorem prou la presència d'aquests dos monuments medievals. Ja ens hem acostumat a veure'ls com a guardians de la plaça, de l'arbre centenari i de l'església de Sant Vicenç.

Dibuix del Dr. Agustí Gifre amb la torre i l'antic Ajuntament.

PIRATES I CORRARIS

7

*Platges solitàries
que podien ésser refugis
de pirates.*

20 **C**om totes les viles marines, Llançà també rebé la sempre temible visita dels pirates. Amb tot, la població es bastí lluny de la platja, amagada a l'esguard d'aquests visitants de les costes de la Mediterrània.

Per un document sabem que Llançà, a l'inici del segle XV, era una vila fortificada, ja que apareix en una llista de viles marineres que es consideraven més o menys emmurallades i capaces de resistir els atacs de la pirateria.

No és gens estrany que defenséssim amb murs i torres aquestes viles marineres, ja que l'amenaça de les incursions dels pirates durà segles.

Els corsaris –que no eren pirates– actuaven més en temps de guerres, però també feren les seves visites per aquesta Mar d'Amunt. Per un document de propietat particular, sabem que en el segle XVI l'abat de Sant Pere de Rodes Gaspar de Vallgornera féu avisar els pescadors de Llançà i de la Selva que no sortissin a pescar, ja que el guaita del castell de Sant Salvador havia albirat dotze veles misterioses, que des de les Medes es dirigien al cap de Creus i que podrien molt bé ésser vaixells corsaris.

La pirateria portà molts maldecaps als habitants d'aquests pobles de la Mar d'Amunt. Cadaqués i Llançà eren llocs ben cobejats pels

pirates. El 1540, el pirata mataroní Pere Despalau, en el mes de setembre, efectuà desembarcs a Roses. Anà fins a Cadaqués i Llançà i se n'emportà vint pagesos, que foren venuts als pirates argelians. Així ens dóna la notícia Antoni Papell, en el seu llibre *Pirates i corsaris a l'Emporda*.

També el *Llibre del Consell de Llançà*, guardat en l'Arxiu Comarcal, ens confirma que els captius eren una preocupació

*Plat de ceràmica
amb un vaixell del
segle XVII.*

constant per a la població. Diu així *"De la pesca del bolix s'en feren dues parts, una pel Sr. Domer, per l'obra de la nostra Església, i l'altre pels captius, i la dita part que tocarà a dits captius, s'en feren tantes parts com seran els captius, i cada captiu se podrà prendre son diner, per acabar en son captiveri, amb el consentiment dels Cònsols i el Consell"*.

*Roques i platges
del Cap de Creus conegudes
i visitades per pirates
i corsaris.*

Amb aquestes dues cites es comprèn com els pobres feien tot el que tenien al seu abast, per allunyar i eliminar la pirateria. Torres de defensa i de guaita proliferaren en la costa. Per això podem molt ben pensar que els llançanencs en bastiren una al bell cim del Castellar, com a lloc estratègic immillorable.

*"Licència de pescar a Llançà,
per rescatar Feliu Badencas,
pescador captivat el 1610,
pel qual s'han pagat ja 200 ducats.
23 de maig de 1614"*.

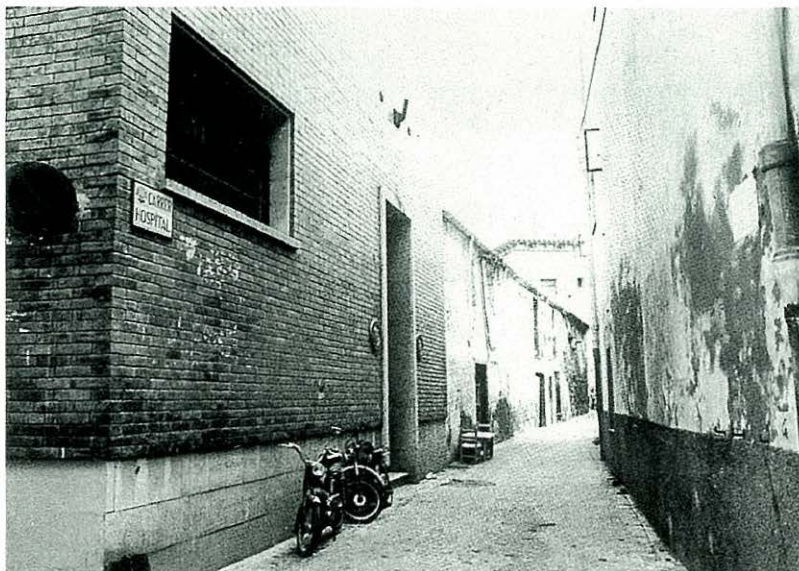
El maig de 1652 arribà a la vila de Llançà un correu de Cadaqués amb lletra de sos Cònsols, anunciant que solcaven aqueixes aigües tres vaixells de pirates argelins que havien efectuat un desembarc a Calafosa i saquejat una masia prop d'aquella platja. Rebut que fou aquest avís, els de Llançà s'armaren i sortiren trenta homes cap al punt indicat. Els moros es dirigiren devés Culera i Banyuls, apressant quatre llaguts de la primera vila, amb dotze pescadors i els habitants de sis cases de la segona. Després aproaren el Cap de Creus passant davant de Cadaqués.

Del llibre: *Pirates i corsaris a l'Empordà*
d'Antoni Papell, 1962

L'HOSPITAL DELS POBRES

8

*El carrer
de l'Hospital en
l'estat actual.*

22

La documentació que parla de l'hospital és a l'arxiu parroquial, i consta de dos llibres manuscrits i relligats en pergami.

La primera notícia escrita és de l'any 1627, i parla de la compra d'un hort per part de l'hospital. Diu així: *"Amb acte rebut en poder del Sr. Joan Rafael Batlle, notari reial regint la notaria el 5 d'abril de 1627, Rafael Compta, pagès de Llançà, vengué en els administradors de l'hospital l'hort de detrás del dit hospital, que a sol ixent afronta amb el rec Medral -dit lo Mardiçó- a migdia, amb Pera-Antoni Negra i en Benet Cervera i Negra; a sol ponent, amb la casa de dit hospital, i a tramuntana amb la muralla de dita Vila i part amb lo*

camí públic; per lo preu de 28 monedes barceloneses, per les quals li feren lluçió de tres censals que feia dit Compta a dit hospital". La llarga transcripció d'aquest document ens localitza l'hort i la Casa-Hospital i a més ens descobreix que la fundació fou feta abans del 1627.

La institució era regida per un procurador, i, juntament amb ell, regien la Casa el Rnd. Sagristà de la parròquia de Sant Vicenç i dos cònsols.

El nomenament de procurador ve esmentat, en alguns casos, en un full especial del primer manuscrit. El primer nomenament del qual es té notícia diu així: *"A mi Pera*

Farrer me an alagit procurador dels pobres del Ospital de la Villa de Llançà, me daran la procura el sesa de juny de lo any 1661. Foren cònsols: Joan Falcó i Pera Vardala, lo any present."

Resseguint els llibres s'hi troba l'apartat dels censos i quines persones els havien de pagar. Hi apareixen cognoms tan llançanencs com Falcó, Tolsana, Seriana, Iler, Mallol, Negra, Paronella, Giralt, Cervera, Ballesta...

EL TRACTAT DELS PIRINEUS

9

24

Aquest tractat va posar fi a la guerra amb França, i se signà la pau a l'illa dels Faisans, del riu Bidasoa, el dia 7 de novembre de 1659.

El preludi d'aquesta guerra amb França fou la lluita dels catalans contra els anomenats terços del duc d'Olivares, que havien envaït les comarques gironines, especialment aquesta de l'Alt Empordà. A Llançà, el dia 27 de setembre de 1644 hi hagué un enfrontament de les tropes castellanques amb un escamot d'homes. En la brega moriren deu combatents llançanencs.

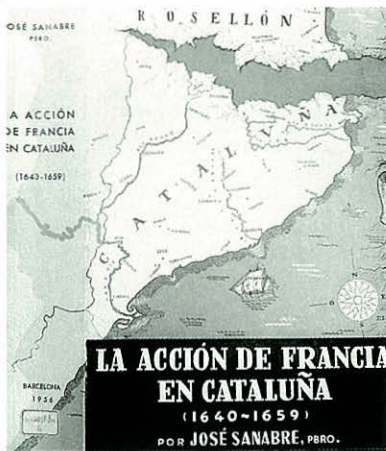
La notícia consta en el llibre de defuncions, núm. 1, pàgina 438, de l'arxiu parroquial. Antoni

Roques del cap de Creus que havien d'ésser frontera franco-espanyola.

Ferrer, domer de Llançà, a més d'inscriure les deu partides corresponents, hi afegia aquestes notes: "moriren en la pelea dels enemichs y es ver

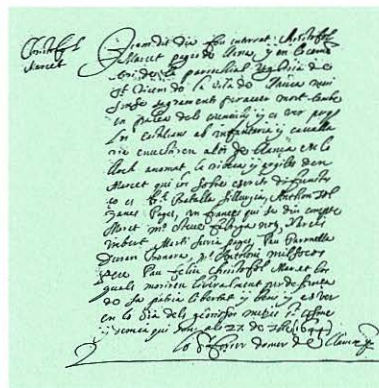
perque los castellans ab infanteria y cavalleria envestiren a los de Llansá, en el lloch anomenat la riera y argilar d'en Marcer (...) las quals moriren

Portada del llibre sobre el tractat dels Pirineus.

La discussió fou llarga i laboriosa. Els comissaris francesos aconseguiren, en part, el que pretenien, ja que la frontera se situava en el cap de Cervera, però la part nord del cap de Creus, coneguda pels pescadors com la Mar d'Amunt, restà en territori espanyol.

No tingueren tanta sort els comtats del Rosselló i Conflent que passaren a França, igualment com les trenta-tres poblacions de la Vall de Querol, en el Capcir i la Cerdanya, que també es convertiren en franceses.

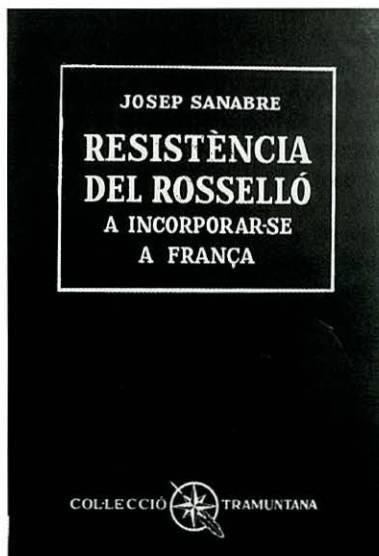

Partida de defunció del llibre d'òbits núm. 1 de Cristòfol Marcer, que morí lluitant contra els castellans.

liberalment per defensa de sa patria, llibertat y bens y es ver que fou en los dias dels Sants Cosme y Damià”.

Aquests fets foren el pròleg dels vint anys de guerra entre els exèrcits espanyols i francesos, en els quals Catalunya sofrí un veritable martiri, i es convertí en el camp de batalla entre Espanya i França.

A l'hora de la pau, Catalunya fou mutilada, i de poc que Llançà i el cap de Creus es converteixen en territori francès, en el qual, a més, havia de quedar inclosa la muntanya i el monestir de Sant Pere de Rodes.

L'acord final s'aconseguí a la població de Ceret. Els espanyols acceptaren el pla: que la frontera arranqués d'un indret entre Banyuls i el cap de Cervera, i aleshores els francesos renunciaven a les poblacions de més amunt del cap de Creus. Així quedà resolta la qüestió de la frontera pirinenca i així ha arribat fins als nostres dies.

Portada del llibre "Resistència del Rosselló a incorporar-se a França".

LA PESCA

10

Xarxes i barques de pesca a la platja del Port.

26

L'art de la pesca ha estat una de les primeres activitats de l'home, que l'ha exercida des de la més remota antiguitat. També aquesta tasca ha estat present en la vida dels homes d'aquesta Mar d'Amunt.

Els primers testimonis escrits els tenim en els llibres de l'arxiu parroquial i en una sentència arbitral de l'abat de Rodes del 1502, a favor dels pescadors de Llançà, que els permet pescar en la cala de Cervera, mentre que ho prohibeix als de Cotlliure.

En les partides de defunció es fa constar la professió o ofici del difunt. En el llibre primer, estudiant dues dècades, des del

1620 al 1640, hi trobem que moren 16 homes que tenien la professió de pescadors. No podem saber –i seria ben interessant– els sistemes de pesca usats a inici del segle XVII. També seria engrescador saber com es comercialitzava el peix. No en tenim dades i, per tant, tot són hipòtesis.

Una altra dada escrita d'aquest mateix segle XVII ens fa pensar que el peix que més es comercialitzava fou el que avui anomenem peix blau. El document fa referència a les aportacions monetàries que feien els homes de Llançà per a la construcció del temple parroquial. El primer fragment diu així: “Avui, els 19 de Novembre de l'any 1690 se ha

deposat en la bolsa de la obra de la Iglésia els diners posehits de la sardina y anxova del any 1690, cent y dos lliures vuit sous y dos plata”. L'altre diu: “Item se ha posat en dita bolsa de diners posehits del barat de any 1689 una lliura y vuit sous”.

Des del segle XVII, i ja en èpoques anteriors, podem suposar que la pesca ha estat una constant en els habitants d'aquestes costes fins als nostres dies. Tanmateix, amb les tècniques modernes, han fet i fan captures més variades i abundants, i han convertit el

*La pesca de la canya
practicada per algun
turista d'abans.*

peix en un dels plats més
exquisits dels nostres
restaurants.

*La tradicional
subhasta del peix.*

Llista nominal de llaüts o vaixells que existien en el port de Llançà, amb el nom del patró i el nom de cadascun d'ells, l'any 1828.

- Núm. 1: El patró és Salvio Salleras, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 2: El patró és Salvio Salleras, que ho és del llaüt *Sant Martí*
- Núm. 3: El patró és Pere Birba, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 4: El patró és Pere Birba, que ho és del llaüt *Sant Pere*
- Núm. 5: El patró és Joan Pujol, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 6: El patró és Joan Bosch, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 7: El patró és Joan Bosch, que ho és del llaüt *Sant Vicenç*
- Núm. 8: El patró és Francisco Granollers, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 9: El patró és Jaume Garriga, que ho és del llaüt *Sant Pere*
- Núm. 10: El patró és Miquel Clausells, que ho és del llaüt *Sant Josep*
- Núm. 11: El patró és Lucas Darder, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 12: El patró és Josep Pujol, que ho és del llaüt *Sant Josep*
- Núm. 13: El patró és Josep Birba, que ho és del llaüt *Sant Vicenç*
- Núm. 14: El patró és Josep Reig, que ho és del llaüt *Sant Josep*
- Núm. 15: El patró és Antoni Cervera, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 16: El patró és Antoni Cervera, que ho és del llaüt *Sant Vicenç*
- Núm. 17: El patró és Magdalena Granollers, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 18: El patró és Jaume Clausells, que ho és del llaüt *Sant Antoni*
- Núm. 19: El patró és Rafel Birba, que ho és del llaüt *Sant Antoni*

27

10 - LLANÇÀ: La Gola y Castella

*El Castellar
vetllant les
tasques
preparatòries
de la pesca.*

LA CAPELLA DEL PORT. ELS ERMITANS

11

28

A l'entrada del barri de pescadors del Port es troba la capella de la Mare de Déu del Port, edificada en el segle XVII per en Joan-Lluís Tresserres, mariner que va complir un vot o promesa feta en alta mar.

Ens ha arribat als nostres dies una llegenda o tradició tramesa de pares a fills, en la qual se'ns narra que uns navegants catalans es veieren sorpresos per un fort temporal, en ple golf del Lleó, que féu perillar el vaixell i les seves pròpies vides. Sense esperances de salvar-se, feren promesa que, allà on poguessin amarrar la nau, i si hi arribaven sans i bons, edificarien una capella en honor de la Mare de Déu.

La badia de Llançà els va acollir, i aquí varen complir la seva promesa, de la qual deixaren constància en el dintell de la porta de la capella. El text inclou el nom del capità de vaixell. Ell mateix s'hi quedà com a ermità. La inscripció diu: *"1691 - Sit Nomen domini benedictum; Joan Lluís Tresserres, ermità"*.

Els continuadors de l'obra i de tenir cura de l'ermita foren uns homes –alguns vinguts de lluny– que prosseguiren l'obra d'en Joan-Lluís Tresserres, i es conegueren amb el nom d'ermitans. Amb tot el zel i estima vetllaven pel culte i els actes religiosos que durant l'any s'hi celebraven, i passaven per les cases a fer

la recapta de l'oli per a la il·luminació de la capella.

Durant l'any 1991 se celebraren diversos actes per commemorar el III Centenari. A més d'una missa concelebrada i presidida pel Sr. bisbe, Jaume Camprodon, el dia 8 de setembre, també es va inaugurar un monòlit i una ceràmica de l'artista Rafael Borràs, com a record dels actes celebrats. Cal afegir-hi

L'exterior de la Capella al costat del cementiri.

L'interior de la Capella abans de la Guerra Civil del 36.

Interior de la Capella en l'actualitat.

Els ermitans de la capella

1709	JOAN TRESSERRES	6 abril 1709
1709	FR. LLUÍS SORRA (enterrat a la capella)	21 agost 1761
18 nov. 1761	FR. AMERIO CAPELL	21 setembre 1766
28 nov. 1766	FR. VIVENÇ ROSÉS	25 juny 1787
3 febrer 1817	LLAMBERT FIGUERAS	20 febrer 1818
1818	PERE BIGOY I PUJOL	8 setembre 1875
1875	JOSEP MOLINS I MORÉ	15 novembre 1882
1882	JOAN PAGÈS I IGLÉSIES	7 març 1930

els actes populars, com un dinar de germanor en la pineda de la capella, juntament amb l'edició d'uns goigs, que s'afegiren als ja editats, i la presentació d'un llibre, de títol *L'ermita-capella de la Mare de Déu del Port de Llança* (III Centenari 1691-1991), a cura de mossèn Josep Clavaguera, rector de Llança, en el qual es recull la llegenda i tota la història de l'ermita, il·lustrada amb fotografies antigues del port i dels pescadors, com a homenatge a tota la gent del mar.

Mentrestant, resta la capella esguardant el port i la vila i donant la benvinguda als nombrosos visitants.

L'últim ermità, en Joan Pagès i Iglésias, que va morir el 7 de març de 1930.

LA FIRA DE SANT BALDIRI

12

*Façana de l'ermita
on se celebrava la fira.*

30

La tradició popular ha fet arribar fins a nosaltres el record o memòria de la celebració d'una fira o aplec davant i pels entorns de l'ermita del Port, per la festa de sant Baldiri, el dia 20 de maig.

La devoció a aquest sant, molt popular en aquesta contrada del cap de Creus, cal cercar-la en el fet que alguna relíquia d'aquest bisbe i màrtir arribà a Sant Pere de Rodes, vinguda des de Nimes, on el seu cos havia rebut sepultura. Uns goigs antics ho diuen així: *"Vostres relíquies sagrades/ foren a Roda i Toledo/ des de Nimes traslladades."*

Sant Baldiri, advocat com a remei de molts mals, rebé culte

a Taballera, a Portlligat, i a l'ermita del Port de Llançà.

La tradició oral ens diu que l'aplec de Taballera era molt concorregut, i que hi acudia gent de tot l'Empordà, i fins i tot del Rosselló i del Conflent, a honorar aquest sant i participar dels actes festius. El de l'ermita del Port era més local. S'hi reunien grans i petits a l'entorn de l'ermita.

La gent participava als actes, però era a la tarda quan hi havia més concurrència, aprofitant les moltes hores de claror que tenen les tardes del mes de maig. Les persones, en temps passats, no tenien el neguit i la pressa d'avui, i hi anaven, ja sigui a expressar la seva devoció al sant o bé simplement, aprofitant

la trobada, s'entretenien en converses intrascendents, parlant del temps, de la mar, de la vinya o l'olivar.

A l'arxiu parroquial no hi ha constància de la celebració de cap acte religiós especial. Això fa pensar que era una festa religiosa popular, però sense participació activa dels sacerdots de la parròquia, ja que en la consuetudina de l'arxiu no s'esmenta cap acte religiós amb participació del rector o del vicari. Pel que diu la tradició, era el mateix ermità el que portava la veu cantant i que organitzava tots els actes de la festa.

La quitxalla comprava llaminadures, cacauets i avellanes en unes improvisades parades. Tampoc no hi podien faltar les famoses cireres de la Vall de la Santa Creu, que, posades en cistells i paneres, mostraven al públic tota la seva vermellor i boniquesa.

L'ermità tenia cura de la venda d'objectes religiosos, com estampes, rosaris, escapularis, els goigs i altres objectes, que com a record ben preuat cadascú s'emportava a casa seva.

El perquè d'aquesta devoció el podem trobar en un fragment d'uns goigs antics, que ens diuen per quants mals era advocat o intercessor sant Baldiri. Diuen així:

“A parteres y prenyades/ ajudau en sos treballs/ y per vos són

deslliurades / y los guardau llurs infants. / Molts miracles cada dia / obrau curant los trencats / y de tota malaltia / per a vos són remediats. / Sia cama o braç romput / febras, hillada y dolors”.

La capella-ermita. Dibuix de Rafael Borràs.

31

La façana actual de la capella del Port.

LA VINYA I L'OLIVERA

13

*En Francesc Pacreu
en les feines de la verema
amb les dues nêtes.*

El conreu d'aquestes plantes va acompanyar la vida dels llançanencs durant molts segles i els seus fruits eren, quasi, l'única font d'ingressos per a moltes famílies, de tal manera que la història de la població està lligada als ceps i a les oliveres que embellien l'entorn de la vila, o el que avui coneixem com a terme municipal.

Els cellers i els trulls eren presents en moltes cases, especialment els primers. Els trulls eren una petita indústria que comportava una inversió econòmica important, i per això només en tenien els propietaris més potents, que els feien treballar per als altres.

No es té coneixement de cap estudi econòmic sobre el que representaven aquests dos productes en l'economia de les famílies llançanenques. Seria ben interessant saber les càrregues de raïms o els mallals d'oli recollits en una anyada. Només he trobat unes dades publicades l'any 1984 en la revista-programa de la Festa Major, en un article signat per Vicenç Pi, que diu així: "*L'any 1934 fou el de la gran anyada*". Es va calcular que a Llançà es recolliren prop de quaranta mil càrregues de raïms, uns cinc milions de quilos. Eren molts quilos. S'emplenà de vi tot el que podia servir per guardar-lo. Els vells d'aquells temps no recordaven una altra anyada semblant, ni més tard va tornar-

hi a ser, ja que aviat començà la Guerra Civil, i començà, també, la davallada de tantes coses, i així mateix de les vinyes.

Els vins de Llançà han estat molt famosos, i hi ha autors que han lloat les seves excel·lències. Voldria citar, només, un document del segle XV, referent al cardenal Margarit, bisbe de Girona, que, essent a Roma, ordenà al seu familiar, procurador de Girona, que embarqués en un vaixell gran l'anyada del vi de les seves propietats i que no s'oblidés d'afegir-hi una bóta de l'excel·lent moscatell de Llançà.

El fred intens del 1956 matà les poques oliveres que embellien el paisatge, i el turisme dels anys 60 i següents va ésser un cop mortal per a quasi totes les vinyes que verdejaven pels entorns de Llançà. Ara resten només unes poques vinyes com a simple testimoni del que abans havien estat.

Els trulls que treballaven durant molts mesos de l'any resten com a peces de museu. Seria una bona idea recuperar-ne algun com a monument i record dels temps passats i com a humil homenatge a tantes persones que havien treballat en tot el procés de l'obtenció de l'oli.

Oliveres encerclant una vinya.

Vinyes i oliveres ben a prop de la vila.

Les persones grans recorden les vesprades passades en els trulls, uns treballant i altres provant l'oli novell i fent l'allioli per untar les torrades. El vi i l'oli eren dos productes de la terra molt presents en la vida dels llançanencs.

La premsa del trull de Can Poch del carrer Muralla.

L'EXPORTACIÓ DEL VI I DE L'OLI

14

34

Els estudiosos de la història saben que el segle XVIII és considerat, arreu, un segle de prosperitat.

A Llançà, en concret, la prosperitat vingué de les exportacions d'oli i de vi. Tenim un testimoni escrit, en un text d'autor anònim, que ho diu així: *"Els genovesos que gustaren la bonesa, la graduació i la dolcesa del vi de Llançà, ben prompte foren els compradors més entusiastes. Ses barcasses atracaven a la badia llançanenca per proveir-se del fruit dolç i sabrós que s'emportaven mar enllà. També, més tard, francesos i alemanys acudien a la vila empordanesa abans de començar la verema i adquirien quintars i més quintars de*

Bótes de l'excident de vi a punt per a l'exportació.

penjolls de les diverses classes conreuades. I uns pocs espanyols feien cap a Llançà i multiplicaven el nombre de visitants, per tal d'adquirir els millors raïms que donen fama al vi de Llançà".

Fins aquí la cita d'aquest autor, bon coneixedor del que representava per a Llançà la verema i la collita anyal dels raïms.

Malgrat la manca de dades, el que podem constatar és una forta expansió del cultiu de la vinya i de l'olivera i la bona comercialització, especialment en la segona meitat del segle, fins a la Guerra Gran (1793-1795).

Els ports de la costa mediterrània, grans i petits,

també participaren en aquest desenvolupament de l'economia donant sortida als productes agraris de les diverses regions.

El port de Llançà no va quedar-se enrere. Els bons productes ben comercialitzats foren l'origen d'una riquesa i d'una prosperitat que s'allargarà fins ben entrat el segle XIX.

De les excel·lències del vi de Llançà en tenim referències des del segle XV. El cardenal Margarit, bisbe de Girona,

Les cooperatives modernes han comercialitzat els excedents de vi i oli.

essent a Roma per la seva investidura cardenalícia i preveient quedar-se uns mesos en aquella ciutat, escriu al seu familiar-procurador de Girona, encarregant-li que embarqui en un vaixell gran l'anyada de les seves propietats i que no es descuidi d'afegir-hi una bóta de l'excel·lent moscatell de Llançà.

Amb aquesta anomenada, els vins d'aquestes valls, ja coneguts en el segle XV forçosament havien d'obtenir una bona venda i una categoria excepcional en el gran comerç del segle XVIII.

Llansà: Ayuntamiento propio. En la Provincia y Diócesis de Gerona. Partido Judicial de Figueras.

Situación: En la Costa del Mediterraneo, rodeado de montes. Le combaten frecuentemente y con violencia los vientos del Norte.

El terreno: Es montañoso en general y de buena calidad la pequeña parte llana. Todo el monte se halla cultivado y plantado de viñas y olivos.

Industria: Un molino de harina, otro de aceite, una fábrica de aguardiente y un salazón de pescado.

Comercio: Importación de harinas y efectos coloniales y exportación de caldos y aceite.

Población: 456 vecinos y 2.288 almas.

(Dades del *Diccionario de Pascual Madoz*, Madrid, 1847)

El Port amb el Castellar, testimoni de tantes singladures.

LA NOVA ESGLÉSIA

15

*Façana de l'església
sense campanar.*

36

Les bones collites de vi i d'oli i el menyspreu creixent envers l'art romànic foren la causa de l'enderrocament del temple romànic i la decisió de construir una església nova. De comú acord amb el monjo paborde de Llança i amb la vènia de l'abat del monestir i els prohoms de Llança, s'iniciaren les obres –segons un document antic– que fou copiat pel Dr. Agustí Gifre, l'any 1690.

A aquests prohoms cal afegir-hi el rector de la parròquia, que fou l'ànima del projecte: era mossèn Joan Milsocos.

Els, també, foren els qui decidiren enderrocar l'església romànica, sense cap mena

d'oposició popular de la qual es tingui coneixement. Tothom estava engrescat amb la idea d'aixecar un temple monumental.

Aprofitant el desnivell es construí en un pla més enlairat que la plaça. Per fer una façana solemne i una gran escalinata d'accés s'hagueren de comprar dues cases veïnes, propietat de Pere Solà i de Sabina Falcó.

L'obra fou llarga i laboriosa. S'hi col·locaren grans quantitats de pedres unides per una argamassa de calç i sorra. Consta que es pagaren a Lluís Sabater, calciner, 308 quarteres de calç, a raó d'un sou i vuit diners de plata per quartera.

Al cap de vint anys d'obres, es fa constar en l'arxiu parroquial, en el llibre de Baptismes, núm. III, foli 166: "Vuy al 26 de juliol de 1710 se porta la reserva del S.S. en l'església nova i en dit dia fou administrat lo següent Baptisme: Anna, Maria, Gràcia, filla lilegítima i natural de Joseph Negra i Mònica, muller seva. Foren padrins: Joan Negra i Maria Nouvilas, tots de la present vila, per mi Joan Milsocos, Domer".

Ben segur que en aquesta data no estava acabada, ni de bon tros. Sabem, per les notes copiades del Dr. Gifre, que la benedicció solemne tingué lloc els dies 7 i 8 de gener de 1730, essent-ne rector o domer el mateix Joan Milsocos, que havia iniciat el projecte.

*Imatge de sant Vicenç,
de Domènec Fita,
en pedra de Girona.*

Els anys següents de la benedicció es va fer l'esforç econòmic per dotar el temple dels elements necessaris per al culte.

L'any 1782 s'encarregà el monumental retaule barroc al taller-fusteria de l'escultor Vicenç Real (?), de la ciutat de

Estadística:

	1718	1787	leer y escribir
Llançà	510	1.014	homes 426
Valleta	12	30	dones 137

Vic. L'orgue, la calaixera de la sagristia, imatges, altars laterals, etc., anaven omplint aquest gran edifici, aixecat per voluntat i col·laboració de tot el poble.

Durant la Guerra Civil del 1936-39 tot fou destruït i cremat i l'església es convertí en caserna. Després de la guerra es tornà a rehabilitar l'edifici per al servei religiós, tal com havia estat projectat i construït, però sense els retaules, ni l'orgue... i només amb el necessari per al culte.

L'any 1988 es va refer la façana exterior i s'hi va col·locar la imatge del patró sant Vicenç, obra de l'escultor gironí Domènec Fita. Més recentment

es referen els teulats i tota la coberta de l'edifici, per acabar pel Nadal de 1997, que es va inaugurar la il·luminació interior i el pintat de les parets, que han donat bellesa i dignitat a aquesta gran construcció.

*L'interior de l'església
pintada i il·luminada
des del Nadal del 1997.*

ELS VEÏNATS

16

El Port amb les barques amarrades.

38

De la reduïda població de l'època medieval que vivia a redós del palau de l'abat, protegida per les muralles, es va passar a una població creixent en el segle XVIII, i varen originar-se els veïnats.

No hi ha dades gaire fiables, pel que fa a població, fins al cens de Floridablanca de 1787. De l'existència de masos i veïnats en tenim coneixement per la consuetud de l'any 1816 de l'arxiu parroquial. En ella s'explica la cerimònia religiosa de l'anomenat salpàs, que els rectors tenien obligació de fer cada any, per totes les cases. En canvi, no s'esmenta Valleta, ja que va ésser parròquia durant molts anys i després depengué de Garriguella.

El Port

A redós de la Miranda, i gràcies a la desaparició dels pirates, el barri experimentà un creixement en el segle XVIII, sobretot a causa de les exportacions de vi, oli i aiguardent. A inici del segle XIX, Botet i Sisó, en la *Geografia General de Catalunya*, diu que hi havia 67 edificis i 199 habitants. Ara, és un centre turístic, amb tots els seveis que genera aquesta activitat. A l'entrada, la capella marinera de la Mare de Déu del Port, prop d'uns pins ben ufanosos, dóna la benvinguda als turistes i visitants.

La Valleta

Un grup de cases a prop de la riera del mateix nom, i al costat

de la carretera de Portbou a Figueres, forma el veïnat de baix.

D'altres cases escampades, entre elles el mas Guanter i el mas Patiràs, aixoplugades per l'església de Sant Silvestre, formaven el veïnat de dalt, i algunes tenien una antiguitat notable. Del mas Guanter, es diu que hi havien viscut unes seixanta persones.

En els primers anys del segle XX, en la *Geografia* de Botet i Sisó, se'ns diu que Valleta té 25 edificis i albergs, amb 71 habitants.

Madres

Des de la capella del Terror, s'albira tot el paratge de Madres amb els quatre masos que formaven el veïnat: el mas de Madres, la casa Marí, el molí d'en Pujol i el mas de n'Heras.

*Setcases,
un puig a prop
de l'estació.*

*Madres, unes
poques cases
escampades
presidides pel Mas
de Madres.*

Els habitants d'aquestes cases estaven molt vinculats a la població. Trobem, en documents antics, que l'amo de Madres o bé era cònsol, o bé obrer de la parròquia o de l'hospital de la vila. Així mateix, el propietari del mas de n'Heras era dels prohoms de la població.

Setcases

Des del segle XVII que sabem de l'existència d'aquest petit veïnat format per unes poques cases –potser set– sobre un puig, des d'on s'albiren els horts anomenats Salanques.

La pau i la tranquil·litat dels pocs habitants es veié estroncada amb l'arribada del tren, al final del XIX, amb la construcció de les vies i de l'estació. Més endavant vingué la indústria Bosch, que instal·là una fàbrica d'alcohol. Cap als anys quaranta s'instal·là una indústria de transformació de pedra, propietat del Sr. Lorda, coneguda amb el nom de Mines Carmina. Darrerament, l'edifici de la Cooperativa de vinyaters i més cases de la Renfe canviaren la fesomia del veïnat.

*Valleta, amb la
riera i el pont.*

EL MOLÍ D'EN PUJOL

17

*Les voltes de la sala
de les moles.*

40

Els arxius parroquials, allà on no han estat destruïts per les guerres o altres agents físics, són un bon fons documental per a la història local. El de Llançà, per sort, està ben conservat i ha fet i fa aquesta funció d'ajuda als investigadors que van a la recerca de notícies del passat. En aquesta ocasió parlarem d'una consuetud o llibreta de notes i celebracions litúrgiques de la parròquia de Sant Vicenç.

És a l'arxiu i és de l'any 1816. Fou manuscrita pel domer Rnd. Joan Torrent, en ésser nomenat per a la parròquia de Llançà. Amb tot, és la continuació d'una altra anterior, escrita pel Rnd. Joan Suñer, quan era ecònom de la parròquia.

En la consuetud, en la pàgina sisena, es parla del salpàs, cerimònia de la benedicció de les cases, que es feia cada any per Setmana Santa, concretament el dimecres sant. És aquí on es fa esment dels masos de Llançà, i entre ells apareix el Molí d'en Pujol.

Els molins havien estat uns ginys desenvolupats en l'època preindustrial. Situats arran dels rius i rieres, se servien de l'aigua com a força motriu per a la funció que se'ls assignava. La majoria eren molins fariners, que rebien l'aigua d'una resclosa o presa, des de la qual entrava amb força i feia girar les moles de pedra.

Així seria el molí d'en Pujol, arran de la riera de Valleta, les

restes del qual estan encara dempeus. És una visita no gaire fàcil de fer, a causa del terreny accidentat i de difícil accés, però em va permetre contemplar aquelles parets centenàries, i així poder-les descriure, ja que està esmentat en la citada consuetud parroquial.

La porta d'entrada té una llinda amb una inscripció que ens dona la data de la seva construcció i crida l'atenció de

qualsevol observador que s'hi acosti. Diu així: "AVE MARIA SIN PECADO CONCEVIDA. 7 DE MAYO 1736. ANTONI PUJOL ME FESIT."

Com podem observar, l'escriptura és en llengua castellana, ja que la data era posterior al Decret de la Nova Planta de Felip V, i podem suposar que el picapedrer va seguir les normes oficials. Sobre la grossa pedra de pissarra, resten entenedores cadascuna de les paraules.

La casa està en ruïnes, sense teulats i amb arbres i bardisses que han envaït totes les estances. Amb tot, el visitant queda gratament sorprès per unes voltes en molt bon estat, que són testimoni d'una activitat

*Porta d'entrada
amb la
inscripció sobre
la pedra-llinda.*

i d'un servei dels quals, en altres temps, es beneficiava tota la població.

Aquests molins, d'origen molt antic, tingueren el màxim

desenvolupament en els segles XVII i XVIII, fins arribar als temps moderns, en què, o bé s'han reconvertit en centrals elèctriques, i ara en l'actualitat en restaurants o altres serveis, o bé resten en ruïnes, com és el cas del molí d'en Pujol, que per la seva ubicació ha estat difícil trobar-li cap altra utilitat o servei.

41

*L'entrada de
l'aigua de
la riera.*

L'ENSENYAMENT: ESCOLA PÚBLICA I PRIVADA

18

*Alumnes de l'escola
amb dues de les
germanes professores.*

42

La primera notícia sobre la docència o ensenyament en la població és de l'any 1730, en què un llibre d'òbits de l'arxiu recull la defunció del Sr. Gabriel Barrera, mort als 41 anys, i que havia exercit de mestre de minyons a la vila de Llançà.

Des d'aquesta data reculada d'inici del segle XVIII fins avui, l'escola i la docència han passat per moltes etapes, que ara només esmentaré sumàriament.

1804. Certificat d'aptitud per exercir el magisteri a favor del Sr. Agustí Moner.

1816. L'Ajuntament acordà crear una escola pública per als nens de la població.

1825. El Sr. Bernat Quintana, mestre aprovat, ensenyarà a llegir, escriure, comptes i doctrina cristiana a tots els nens de totes les classes, rics i pobres.

1853. Per primera vegada es parla de l'escola pública per a les nenes de la població.

1855. Renúncia del mestre Sebastià Carrés. Fou substituït per Joan Pacareu, que tenia títol i és considerat persona apta.

1858. Es varen solucionar les deficiències de l'escola. Es lloga un nou local al Sr. Montiel, al preu de dues unces d'or.

1882. Es nomena una comissió de tres regidors per estudiar la

construcció d'un edifici amb les aules necessàries.

1883. L'Ajuntament vetlla per la qualitat de l'ensenyament i ordena fer exàmens cada dos mesos. Es premiarà els alumnes més aplicats.

1884. Dirigeix l'escola de nens el Sr. Joan Morell. Hi assisteixen més de 100 veïns. La de nenes és dirigida per la Sra. Caterina Estruch. Hi van de 25 a 30 nenes.

1895. Visita de l'inspector Sr. Adrián Larrea. S'esmenta una

escola privada dirigida pel Sr. Félix Heras. Era escola mixta. Se'n té bona impressió.

1896. Nomenament d'un nou mestre en la persona del Sr. Amadeu Pagès, d'Espolla. Se'n tenen molt bones referències.

1901. Exposició dels comptes presentats pel mestre Sr. Llorenç Jou i Olió, de material escolar per al curs 1899-1900.

1909. Invitació a l'Ajuntament del professor de l'Escola Evangèlica, Sr. Francisco Díaz, a assistir als exàmens.

1914. Petició a l'Ajuntament de la compra d'una màquina de

cosir per a l'escola de nenes, pel preu de 173 pessetes.

1916. Petició d'arranjament d'una casa del carrer Església per a les Hermanas Hijas de Jesús que es dedicaran a l'ensenyament.

1917. Construcció de l'escola Casa Hermanas del carrer Riamera.

1919. Notificació a l'Ajuntament del trasllat de l'Escola Evangèlica al carrer Miranda del Port, de part del Sr. Luis López Rodríguez.

1920. S'inicien les gestions per a la construcció de les noves escoles.

*Façana del col·legi
"Ca les Hermanas"
construït el 1917.*

1928. Inauguració de les escoles graduades a la carretera del Port de la Selva.

1976. Inauguració del Col·legi Públic Pompeu Fabra, a les Esplanes.

*Façana actual del
col·legi Pompeu Fabra.*

EL FERROCARRIL

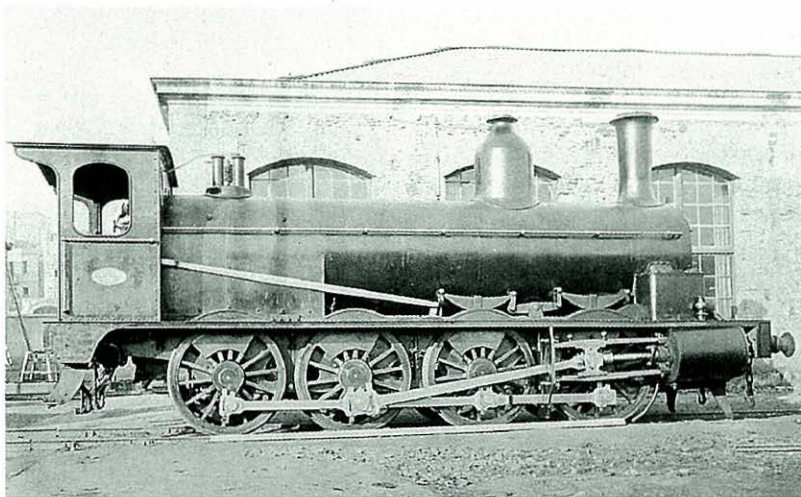
19

44

El 20 de gener de 1878 fou el dia escollit per a la inauguració i benedicció de la línia fins a Portbou.

A l'Arxiu Municipal manca el llibre d'actes d'aquests anys i, per tant, he cercat altres documents de l'època que ens descriguin aquests actes. Un treball inèdit servat a l'Arxiu del Palau de Peralada ens descriu l'esdeveniment així:

"El tren especial estava integrat per cinc magnífics cotxes de primera classe, arribats d'Alemanya. La locomotora ostentava l'escut d'Espanya entre el pavelló nacional i el francès, ornamentat amb flors i corones de llorer i d'olivera. Sortí de Barcelona a dos quarts

Locomotora antiga per a trens de mercaderies.

de set del matí. S'aturà cinc minuts a Granollers i arribà a Girona a les nou.

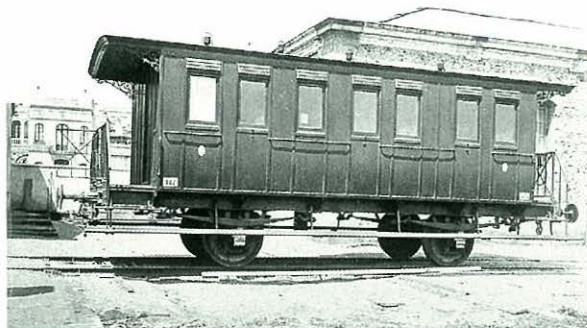
El senyor bisbe beneí la línia i els cotxes. En un altar alçat a la mateixa estació se celebrà la missa. La temperatura era d'un grau sota zero. Després el comboi es posà en marxa cap a Figueres. A Llançà, l'estació estava totalment ocupada pel poble en massa, el qual, radiant de satisfacció, aplaudí amb entusiasme".

Fins aquí la narració de l'autor anònim. No ens descriu els canvis que comportà l'arribada d'aquest nou mitjà de transport. Per a Llançà representà una sortida ràpida cap a la plana i a les ciutats, on es podrien

comercialitzar els productes de la vall: el peix, l'oli, el vi i les abundants hortalisses.

Tot seguit, l'Ajuntament comprengué la necessitat d'adequar i eixamplar el camí de l'estació. Per això, l'any següent va acordar encarregar un projecte. En una altra acta consta el pagament dels honoraris del projecte del camí de l'estació.

No és aquí ni el lloc ni el moment d'explicar les excel·lències del tren, però sí cal dir que, pel que fa a Llançà, tot

Vagó-cotxe de 1a classe, amb lavabo i comunicació interior amb 18 seients.

serien elogis i lloances. L'autor anònim –citad abans– ho diu així: “*L'arribada del tren fou una data per a la història de Llançà. Canvià la fesomia de la vall, separant el veïnat de Madres del nucli de població, però representà un avenç en el temps i en el transport que els avantpassats no havien ni somniat.*”

Ara, amb més d'un segle de circular trens per aquesta plàcida vall, ja s'ha convertit en un element essencial en la vida de Llançà. Viatgers anant i venint de l'estació –a l'hivern joves estudiants i a l'estiu turistes principalment– constitueixen una nota típica dins la vida de la població.

Estació de Llançà.

Sense l'estació i els trens ens mancaria alguna cosa. Els xiulets estridents que ens arriben fins a l'interior de les nostres llars, especialment en dies de forta tramuntana, ens recorden tot el que va representar l'arribada d'aquest mitjà de locomoció al final del segle XIX.

Llançà Estadística del año 1877

Número de habitantes: 1.763.
Notario: Dn. Juan Majuelo.
Juez Municipal: Pablo Batlle.
Suplente: José Pagès. *Fiscal:* Bernabé Verdaguer. *Suplente:* Aniceto Badosa. *Alcalde:* Andrés Albareda. *Estanquero:* Félix Miguel. *Profesor:* José Palahí. *Profesora:* Catalina Estruch. Puesto de la Guardia Civil. Puesto de carabineros. Tiene Hospital, depósito de vino y aceite de superior calidad.
Fiesta mayor: Día 8 de setiembre.

(Del Almanaque *Guia del Ampurdán* para el año 1877. Enrique Serra Causa. Figueras)

LA FIL·LOXERA

20

Treballant unes vinyes replantades, amb el Castellar i el Port al fons.

46

Tot el que s'ha escrit sobre aquesta plaga que va assolir les vinyes i va empobrir el país abasta des de llibres especialitzats fins a revistes i col·laboracions en la premsa diària.

Pel que fa a Llançà i els seus entorns, i per mesurar els estralls de la plaga, em serviré de les actes de l'Ajuntament, on es reflecteixen les inquietuds i preocupacions per lluitar-hi i així poder esguardar un futur esperançador.

La primera referència que s'hi troba és l'acta del juny de 1883, en què l'Ajuntament decideix demanar rebaixa de les contribucions, i es delega el primer tinent d'alcalde, Joan

Heras, que es trasllada a Figueres per gestionar i signar l'expedient, en representació de l'Ajuntament i de tots els vinyaters afectats.

L'altra gran preocupació dels vinyaters era aconseguir ceps dels anomenats americans per tornar a replantar les vinyes. Molts arribaren per Portbou, però hi ha una acta del 6 de febrer de 1887 en què l'Ajuntament delega Vicenç Parés perquè, en nom del Consistori, vagi a Figueres a recollir una partida de ceps americans.

La plantació d'aquests ceps i la manera de tenir-ne cura es va fer conèixer als vinyaters per mitjà de conferenciant, homes

experts i amb coneixements científics, entre els quals hi havia el llançanenc Dr. Agustí Gifre, metge i propietari rural.

De la lectura pausada de les actes de l'Ajuntament, durant aquests anys, es dedueixen dues coses: primerament, aconseguir rebaixes o exempció d'impostos, i després portar endavant la replantació amb ceps americans.

El primer objectiu el tingueren molt difícil, ja que en l'acta del 5 de maig de 1886 s'exposa a l'administració la impossibilitat de pagar els tributs, per la manca absoluta de mitjans, ja que moltes famílies viuen en una pobresa total i d'altres han emigrat a l'estranger.

*El mas del Dr. Gifre,
excel·lent lluitador
contra la fil·loxera.*

Així s'arribà al final del segle –ara fa els cent anys– amb dues grans preocupacions: poder rebaixar les contribucions i aconseguir ceps americans per replantar.

*Una pedra de terme
amb el nom i la data.*

La resposta oficial fou totalment negativa. Més encara, en una acta de final d'any, el Consistori torna a tractar el tema, ja que han rebut un ofici en el qual se'ls urgeix el pagament.

La resposta de l'Ajuntament fou així: *"Tenint en compte la misèria d'aquesta vila, a causa de la fil·loxera, i davant la impossibilitat de fer els pagaments, el Consistori, per unanimitat, decideix presentar la dimissió"*.

Els vinyaters no podien entendre com l'Estat els exigia els mateixos tributs i contribucions com quan tenien les vinyes en plena producció. Per això ells maldaven per aconseguir ajudes, pensant que l'Administració havia d'emparar-los. Les actes de l'Ajuntament de final de segle són testimoni d'aquestes

peticions, que foren fetes endebades.

La situació arribà al punt que la Comissió de la lluita contra la fil·loxera presentà la dimissió. Dels tres components, dos decideixen sortir-ne. Són els Srs. Agustí Gifre i Miquel Galter. Continua en la Comissió en Josep Pagès.

*La cuina antiga
del mas Gifre.*

L'ARBRE DE LA LLIBERTAT

21

L'arbre jove amb un gran brancatge.

48

La plantada d'arbres en les places públiques, com a símbol de les llibertats conquerides pels pobles, té el seu origen en la Revolució Francesa de l'any 1789.

L'Empordà seguia la ideologia republicana federal-liberal que des de Figueres havia arrelat amb força en altres pobles i viles de la plana i de la costa. Entre elles, hi hagué Llançà, on ben aviat aquesta ideologia tingué molts adeptes. L'expressió d'aquest liberalisme fou l'arbre de la plaça de la Constitució, que encara avui presideix la vida dels llançanencs.

L'any 1870 en decidiren la plantada, data confirmada per Joan Baptista Serriñana en la

seva *Libreta de memorias*, escrita l'any 1851. Aquest llançanenc del segle XIX va viure els canvis i lluites polítiques entre els carlins i liberals. Ell escriu la notícia de la plantació de l'arbre entre altres notícies de l'any, però ho fa amb uns caràcters de lletra diferents i més grossos que la seva escriptura normal. Ho diu així: "*Lo dit añ 70 plantaran lo arbre de la Libertad*".

Aquest arbre, ara ja centenari, és estimat de tothom. Les seves branques abasten tota la plaça, i és com si aixopluguessin totes les famílies. Joves i vells s'hi apleguen, i d'ells rep les seves confidències. Ell acull tothom, al voltant de la seva soca, i ningú no s'hi sent foraster. Ell és el nostre signe d'identitat.

No tenim el Llibre d'actes de l'Ajuntament de la dècada de 1870-1880, i això no ens permet disposar de cap referència de la seva plantació, ni de l'acord de l'Ajuntament pel qual decidiren portar-la a terme. Només sabem que l'any 1872 li feren la corretgeta perquè morís. En actes d'anys posteriors, hi consten els pagaments per a la seva poda anyal.

Un altre atemptat contra la seva vida tingué lloc acabada la Guerra Civil de 1936-39, quan un escamot de soldats, amb destrals i xerracs, estaven a punt d'executar la sentència, donada

Treballadors fent la feina de la poda.

pels superiors de les forces ocupants de la vila. El rector de la parròquia, mossèn Eduard Trigàs, alhora capellà militar, aturà l'acte vandàlic, gràcies a la seva autoritat militar, superior a la del caporal de l'escamot.

Així, salvat de dos atemptats, continua ornamentant la plaça Major i simbolitzant aquesta llibertat que hauria de presidir sempre la vida de tots els pobles.

L'arbre ben podat a prop de la torre ja restaurada.

Oda a la vila de Llançà (Fragment)

La història d'aquest poble ve de lluny, si fa o no fa com l'horitzó, i amb vicissituds i fracassos, va lligada a la monàstica sobirania del monestir de Sant Pere de Rodes, com si la mateixa sòlida aspiració haguessin compartit el sol a l'anar a la posta i al matí quan naixia.

Ja sé que has sofert sense cansar-te al canviar-te el nom de Llançà. Serien els teus fills bastards si estimessin a qui el va castellanitzar. Sols se sap que els lacais de Felip tragueren del nom, sense recança, la "ç", posaren la "s" i un accent agut a la darrera "á", i així digué Llansá.

L'arbre que vegeta a mitja plaça, el brancatge s'ha empetitit. Fou

plantat l'any 1870, i en el 72, perquè morís li feren la corretgeta. Amb tot, encara avui les fulles aletegen com un arbre de jardí florit, i si no l'espodaren, renovarà sempre, ara un branquilló o branqueta. Treballant amb seny i amor, a la vida com sempre, els millors domassos, l'eterna primavera d'un demà que et farà obrir els teus forts braços per dotar aquesta vila d'un somni que dies enrere també fou meu, curull de progrés, civilitzat i grandesa, escolta el meu prec i adéu... Per sempre més, adéu!!!

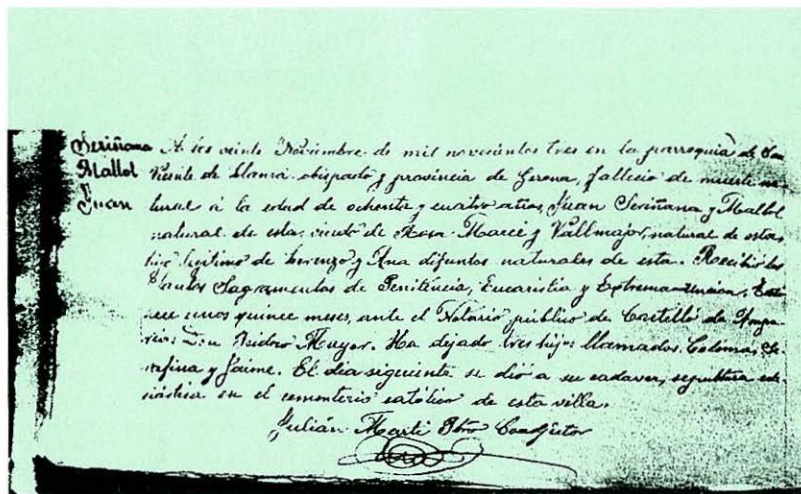
Pere Purcallas,
exalcalde republicà de Llançà exiliat a Mèxic

JOAN BAPTISTA SERIÑANA, CRONISTA DEL SEGLE XIX

22

Partida de defunció
de Joan B. Serriñana.

50

El descobriment d'un manuscrit redactat per un pagès llançanenc a manera de diari o memòria de fets i successos fou una sorpresa ben agradable.

Aquest cronista del segle XIX, que es deia Juan Bautista Serriñana, va posar a la seva crònica el títol *Libreta de memorias*. Aquest preuat document va arribar a les meves mans gràcies a la gentilesa d'en Joaquim Pey, en forma d'una fotocòpia fidedigna. La llibreta s'inicia l'any 1836 i acaba el 1891. Cal advertir que del 1836 al 1851 endavant, serà cada any que farà un resum dels records i esdeveniments anyals de la població.

Com he pogut comprovar, no es tracta d'un diari pròpiament dit, perquè en Joan no escrivia cada dia, ni tampoc cada mes, sinó que feia més aviat una recopilació dels fets anyals i de la vida d'un menestral de Llançà en el segle passat.

També s'esmenten els fets que passaven en la població i que incidien en la vida social i econòmica de les famílies. Poques vegades parla dels pobles veïns, sinó només per lamentar algun contratemps o calamitat important. N'és un exemple quan parla de l'entrada de la fil·loxera l'any 1879, de la qual diu: "Aquest any la filusera era a Rabós".

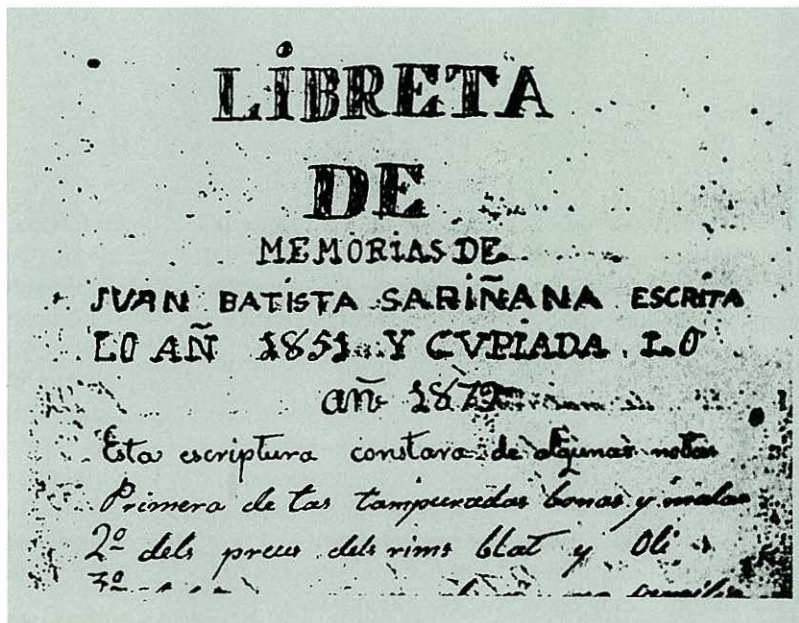
També cal dir que qualsevol estudiós de l'economia hi trobaria dades importants, amb els preus corresponents dels raïms, les olives i ben sovint del pa i la farina, sobretot en anys de penúria o males anyades. De gran interès seria anar resseguint els preus dels jornals del treball i la seva evolució i creixement, malgrat que es pot observar una tendència a uns augments molt moderats.

Altres temes que preocupaven en Joan i que incidien en la vida de la població foren els canvis en la climatologia: aiguats, pedregades, glaçades i nevades, així com la sequera dels estius i la manca d'aigua en les fonts, que eren causa d'inquietuds i angoixes per a aquella gent.

Cal afegir-hi, també, les malalties i epidèmies com el còlera, la pigota i altres que s'esmenten en el manuscrit.

Tots aquests esdeveniments formen un teixit de la vida quotidiana de la població, i quan s'ajuntaven algunes d'aquestes inclemències del temps, causaven la fam i la misèria que en Joan descriu en aquestes memòries amb expressions com aquestes: "*La jent vivien de herbes cuites*"; "*La fam aumenta més que lo añ abans*"; "*Sis anys que dura la miseria*"; "*Molta miseria que mata a molta jent.*"

El nostre cronista era també un home religiós. Ben sovint recorda esdeveniments religiosos importants per a la població, com "*la visita del Sr. Bisbe, la Santa Missió*", i també, temerós d'algun possible càstig diví, interpretava els fenòmens astrològics com efectes de les influències dels astres sobre el

Portada de la llibreta.

destí dels homes. Per les referències que hi ha en el manuscrit, es pot assegurar que en Joan –semblantment com els altres homes del seu temps– creia en aquestes influències dels astres.

Per això trobem expressions que en donen testimoni, com "1858: Lo dit añ al mes de Satembra se veyá al vespra y al mati una estrella ab la cua molt llarga".

"1870: Lo dit añ surtia de la part de França una gran bermelló que pareixia foc y deyen que era l'aurora boreal".

La climatologia, en el sentit més ampli de la paraula, i els fenòmens atmosfèrics han estat les més grans preocupacions de l'home dels segles passats. La seva existència depenia quasi exclusivament de les bones o males collites.

En els llocs en què els monocultius són gairebé dominants –com ara aquestes valls arran de la mar, on només es conreava la vinya, l'olivera i algunes hortalisses– l'angoixa i el neguit per les pedregades i les tempestes d'estiu, que es congriaven i descarregaven sobre els ceps curulls de raïms, eren una amenaça constant per a les bones collites i per a la migrada economia de la població.

Per això, no és estrany que en els llibres d'actes de l'Ajuntament se'n fes esment i se cerquessin remeis quan havia passat algun aiguat o tempesta. Ara, doncs, resseguirem les actes i els acords presos, pensant que seran una bona font documental, juntament amb algun altre testimoni escrit d'un terrassà llançanenc, que deixà les seves memòries i que els seus descendents han conservat fins als nostres dies. Es tracta d'en Joan Baptista Serriñana i Mallol (1818-1903), home que sabia llegir i escriure i que ens ha llegat un manuscrit a mena de crònica de la vida de Llançà.

Una tercera part d'aquesta “Llibreta de Memorias” d'en Joan Baptista està dedicada als fenòmens atmosfèrics: pluges, aiguats, ventades i fortes sequeres de l'estiu... Per ordre cronològic, esmentarem les notícies que fan referència als aiguats, citant els testimonis d'en Joan Serriñana i el llibre d'actes de l'Ajuntament, amb la particularitat que les cites del primer seran en català (amb la seva particular ortografia) i les del segon en castellà, respectant així l'escriptura original.

1861: *“Als 24 de març hi haguè un aiguat extraordinari que feu molt de mal. S'en portà camps, plans i vinyes. A la Vila, al carrer de la Riamera, hi haguè aigua fins a les llindes de les portes. S'emportà molt d'oli de les cases”.*

1862: *“Per Tots Sants ploguè un aiguat que la ribera esbandí el pla de Llançà”.*

1864: *“El mes de novembre hi haguè un aiguat i després un altre, que el pla de Llançà era tot una mar d'aigua. No es veia cap barda per els horts. S'enduguè molt d'oli i de vi dels cellers de les cases dels carrers de la Riamera i de Mar”.*

1876: *“El mes d'octubre tingerem un aiguat molt gros. Fou una cosa horrorosa que no sé com explicar. El dia 17 una gropada a la nit i*

el dia 18 al matí, gran aiguat. El camí del Grill era encerclat de pared i s'omplí d'aigua i s'esbotzar la pared i després rebentà l'altre pared de l'hort d'en Pujol. La riera vingué molt grossa i s'en portà dues cases: la d'en Rodríguez i la d'en Trinxet. S'en dugué molt d'oli i de vi i molts mobles de tota classe. La gent s'hagueren de salvar nedant. S'en portà un corral de bestiar i tot lo de tres botigues de roba, una fleca i tota la farina. Semblava que el món era capgirat i alguns homes vells deien que era el pitjor aiguat que recordaven”.

1884: “Els últims dies del mes de març pluguè part de quatre dies i de quatre nits. Es deia que hi havia més de set anys que no havia plogut tant. El mes d'abril plugués catorze dies seguits, en que cada dia plogué més o menys”.

Fins aquí, les cites d'en Joan Baptista Serriñana en la seva crònica de la vida llançanenca. Ara continuarem amb les dades extretes de les actes de l'Ajuntament, també una bona font d'informació local.

1887: “27 de Noviembre: Se hace constar para perpetuidad el gran temporal que ocurrió en estas costas los días 17 y 18. Las olas llegaron hasta el llamado “Sorrall del Port”. Se acuerda reparar y ensanchar caminos, especialmente los que conducen a Tifell i a San Silvestre”.

1889: “11 de agosto: Debido al mal estado del camino de la estación por la avenida de las aguas, se acuerda construir un nuevo camino y encauzar las aguas”.

1897: “14 de Noviembre: Se da cuenta de la horrorosa tormenta caída ayer en esta Villa. Tanta agua ha caído que la situación es grave para algunas familias. Se acuerda: 1) Convocar a todo el vecindario para determinar los procedimientos en vista a la grave inundación. 2) Dirigirse al Gobierno Civil de la Provincia en vista a los desastres ocasionados por las 7 horas de lluvia continuada... quedó convertido todo el llano en un inmenso lago. Los daños son muchos y muchas familias están en la absoluta miseria. 3) Se prohíbe sacar piedras de la ribera y también hacer empalizadas o paredes para desviar el agua de sus terrenos”.

1899: “13 de Diciembre: Se da cuenta de la suscripción popular que se abrió para remediar los males de las inundaciones del pasado día 13 del XII. Se ha recaudado: 6.160 pesetas. Se distribuyeron sobre todo para reparar caminos: 2.500 ptas. para el ensanche del camino de la estación; 500 ptas. para la carretera de Colera; 500 ptas. para la de Port de la Selva y 200 ptas. para los caminos de Madres y Villordí”.

L'ENLLUMENAT PÚBLIC (1915)

23

Carrer del Pont segons una fotografia antiga.

54

A bans de parlar de l'arribada de l'electricitat a la població, cal primer resseguir els passos que es van fer per aconseguir uns punts de llum, a base del gas acetilè.

Les actes del Consistori guardades a l'Arxiu Municipal serveixen per anar descobrint les gestions portades a terme amb Ponç Bosch, calderer de la vila.

La proposta o projecte s'aprovà en la sessió del 23 de gener de 1908. S'instal·laren unes sortides de llum per il·luminar la sala de sessions i l'escala d'accés. També es va il·luminar l'estança de l'agutzil, el Jutjat de Pau, una sortida per a l'escola dels nens i una altra per a la façana de l'Ajuntament.

El projecte, almenys en part, va reeixir. Sabem per les actes que s'instal·laren uns quants fanals, amb dipòsit de carbur, en els llocs més estratègics de la població.

Mentre es conservaven i milloraven aquests punts de llum, el Consistori continuà les gestions per portar l'electricitat a la població. La primera referència és del primer de juliol de 1911. Un tal Leandre Plandiura, veí de Castelló d'Empúries, presentà un projecte a l'Ajuntament, que va prometre estudiar-lo amb tot detall.

Es presentà un segon projecte de part de la *Société Industrielle Électrique Française Escaiffer*,

representada a Portbou pel Sr. Antoni González, i incloïa uns cent punts de llum a tota la població.

L'agost de 1913 arribava una tercera proposta, que vingué de part del Sr. Carles Cusí, banquer de Figueres. El Consistori contestà que calia examinar bé el projecte abans de prendre cap decisió.

Després d'aquestes propostes, se signà el contracte d'electrificació de la població amb la *Cía. Eléctrica*

Centellense, representada pel Sr. Josep Buxó, de Centelles. S'acceptaren les condicions amb 120 punts de llum i el pagament anticipat de 10.000 pessetes. Això comportà una reunió extraordinària del Consistori per cercar ajudes per al finançament. En considerar que el projecte valia la pena, decidiren fer un crèdit o préstec, per manca de diners en la tresoreria municipal.

Es realitzaren els treballs, i la data assenyalada per a la inauguració fou el dia 3 d'abril de 1915. L'Ajuntament volgué solemnitzar l'acte amb festes i saraus. Es va concedir una subvenció de 75 pessetes a les dues societats: *La Recreo Llançanense* i *El Casino La Artesana*.

També el Consistori organitzà un petit refrigeri per solemnitzar l'acte. En l'acta consten els pagaments fets als diversos proveïdors: a) 60,60 ptes. per una caixa de cava al fondista de Barcelona Josep Forcada; b) 15 ptes. per braços de gitano; c) 15 ptes. a la pastisseria La Cubana de Figueres, per diversos dolços; d) 6 ptes. al taverner de la població Jaume Deu i Salvà, per 10 litres de garnatxa.

Celebrada la inauguració, les actes de l'Ajuntament continuen parlant dels acords i ratificació de les bases per al bon

funcionament. El Sr. Buxó va demanar tres coses: 1) Poder instal·lar en el pati de l'hospital, una fàbrica de gel artificial; 2) poder fer una canalització d'aigua; 3) poder instal·lar en aquells terrenys una línia telefònica. Se li dóna permís amb la sola condició de respectar els drets de l'hospitaler.

Quasi és de justícia, després d'haver aconseguit aquest gran avenç per a la població, fer constar les persones que formaven part del Consistori en

aquells anys i que feren realitat aquest projecte. El batlle era en Pere Calsina; els dos tinent d'alcalde, Jaume Imbert i Francesc Carreras; els regidors, Josep Suárez, Plàcid Roig, Benet Heras, Jaume Barris i Jaume Fulcarà, i el secretari, Joan Heras Pardinella.

*Carrer Major de la Vila,
sense llums
i mal ordenat.*

EL CENTRE FEDERAL I EL FOMENT AGRÍCOLA

24

*Reglament o Estatuts
del Centre Federal.*

56

A l'inici del segle XX, proliferaren les associacions i entitats de tota mena: teatre, cant coral, d'esbarjo, sardanes i balls populars. A Llançà, sabem de l'existència de dues associacions d'esbarjo: El Centre Federal (a can Falcó, al carrer de Mar) i L'Artesana (al carrer Muralla, a ca la Ventureta). També hi havia el Centre Obrer (radicals d'en Lerroux, de caire netament polític).

Durant aquests anys tornà a Llançà en Joan Marly, enriquit durant la Primera Guerra Mundial, que comprà l'edifici del carrer de Mar on s'ubicà la societat de L'Artesana. Canvià ben aviat de nom pel de Foment Agrícola.

La gent del Centre Federal va quedar-se sense local, però ho varen solucionar comprant la caseta d'en Serafi i un gran hort situat al darrere de la casa. Allà construïren el nou edifici del Centre Federal. Tots els socis –que eren molts– hi van col·laborar: uns comprant accions o obligacions, i altres –que no podien contribuir-hi econòmicament– aportaren el seu treball personal.

L'edifici s'enllestí i és inaugurat –segons una data de la façana nord– l'any 1919. S'inicien les activitats i es nomenen uns conserges, que seran l'Hernández, en Burgat, el Moreno i en Met Salino. El mateix local servia de seu de quatre entitats: El Partit Federal,

adherit a ERC (l'últim president fou en Jaume Barris), l'entitat del Centre, amb café i fleca (l'últim president fou en Jaume Purcallas), la societat de ball Recreo Llançanense (l'últim president fou en Serinyana), i el grup de teatre (dirigit per Jaume Barris).

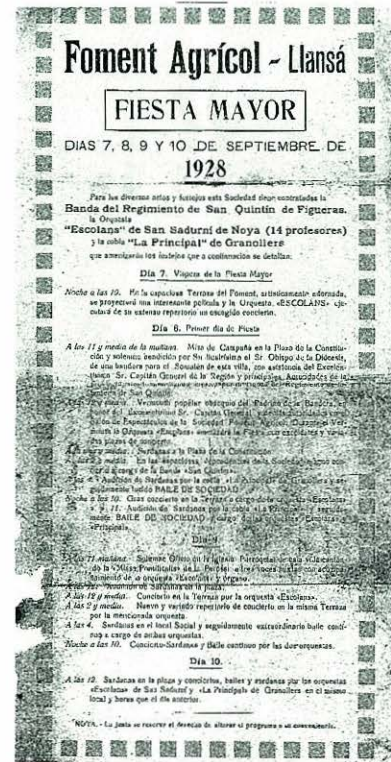
Durant molts anys, aquest edifici aixoplugà moltes activitats culturals i d'esbarjo, i la majoria de llançanencs s'hi sentien vinculats. Mentrestant, l'altra societat, el Foment Agrícola, també

organitzava unes llüdes festes i balls, sense faltar-hi les representacions d'obres de teatre tan del gust d'aquells temps. He tingut a les mans un exemplar del programa de la Festa Major de l'any 1928, amb els actes organitzats pel Foment Agrícola. Foren quatre dies de festa, en què no mancaren els balls de societat, sardanes i concerts en l'espaiosa terrassa de Foment.

En les primeres dècades d'aquest segle, hi hagué una revifalla cultural, amb una bonadiosi de política, que es va notar fins i tot en els pobles, i donà origen a societats, associacions i entitats que revifaren la vida cultural d'arreu del país.

Aquestes dues entitats llançanenques varen monopolitzar la vida cultural i festiva durant uns quants anys abans de la Guerra Civil del 1936. El teatre, amb les múltiples representacions d'obres clàssiques i d'altres gèneres, acaparava l'atenció dels concurrents, sempre molt crítics vers les diverses actuacions dels actors. Tot això es va estroncar amb la Guerra Civil i en els anys de postguerra, com tantes coses que es van perdre, i algunes que no s'han recuperat mai més.

Programa de la Festa Major organitzada pel Foment, 1928.

Alguns rajols rescatats en l'enderroc amb els noms dels socis del Centre.

LES NOVES ESCOLES

25

Alumnes i professor cap els anys seixanta.

58

Resseguint les actes del Consistori des de l'inici del segle XX, hi descobrim una constant preocupació per l'ensenyament i per poder tenir un edifici destinat exclusivament a col·legi. L'Ajuntament s'havia proposat posar fi a la dispersió d'aules en diverses dependències.

L'empresa no era fàcil. La primera notícia és de l'any 1920. Sota la presidència de l'alcalde Sr. Benet Heras i Cortada, es reuneix el Consistori, amb un primer punt de l'ordre del dia que diu així: *"És d'extrema necessitat construir uns locals per a col·legi públic dels nens i nenes de la població"*. Es va aprovar la proposta i s'acordà gestionar l'obtenció d'un crèdit.

Dues coses eren necessàries amb urgència: primer, encarregar el projecte i tot seguit cercar diners per al finançament. L'arquitecte figuerenc Sr. Josep Giral i Casadesús enllestí el projecte, i el Consistori demanà col·laboració econòmica als prohoms de la població. El primer a respondre fou el Sr. Rafael Estela i Tolsonas, resident a Barcelona, amb la quantitat de 25.000 pessetes.

Altres col·laboradors foren Joan Marly, Màrius Galter, Felip Castelló, Rafael Iter, Josep Ferran, Josefa Parés i Lluís Puig de la Bellacasa.

Les gestions continuaren per bon camí, però calia cercar els

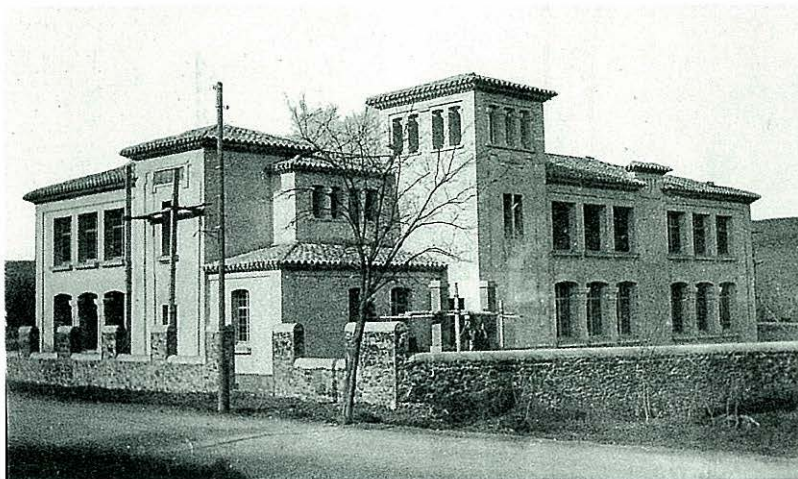
terrenys apropiats. Es comprà la Salanqueta al Sr. Francesc Ballesta per 4.000 ptes. Més endavant, pressions polítiques feren desistir d'aquest emplaçament. Es feren gestions per comprar uns altres terrenys, situats en la zona de la Mitjarola, no gaire lluny de la Font del Grill, al preu de 3.000 ptes.

El 5 de setembre de 1921, el Sr. delegat del Govern comunica a l'Ajuntament el seu immediat

cessament i es nomena un nou Consistori presidit pel Sr. Vicenç Deu i Salvà.

Aquest nou Consistori es ratificà en l'emplaçament de la Salanqueta, sense fer cas del que defensaven els contraris.

Més complicada fou la qüestió de demanar un crèdit de 60.000 ptes. Es presentaren 75 signatures, encapçalades per un regidor, en contra de l'endeutament del municipi. Les actes no diuen si l'assumpte va anar endavant, però tot fa pensar que no es va signar el crèdit, ja que algunes millores que es pensaven finançar no es van fer.

No trobem en les actes la data de la inauguració, però es pot deduir que el curs

L'edifici en construcció segons projecte de l'arquitecte Sr. Josep Giralt.

59

1928-29 ja es va iniciar en el nou col·legi.

Aquest edifici –avui adaptat com a Casa de la Vila– resta dempeus amb la mateixa estructura externa, tal com fou concebut per l'arquitecte Sr. Josep Giralt, i és testimoni dels grans esforços que uns homes feren per aconseguir-ho.

L'edifici convertit en seu de l'Ajuntament.

LA SEGONA REPÚBLICA

26

*L'alcalde republicà
Pere Purcallas
en una visita a Llançà
des de l'exili a Mèxic.*

60

L'adveniment de la República a Llançà fou un fet polític molt esperat per tots els qui formaven el Centre Republicà Federal, i per celebrar-ho s'organitzaren actes populars i festius, com ho mostra la fotografia publicada en l'àlbum de fotos antigues de Llançà.

Molta gent, presidida per les senyeres, era present a la plaça aixoplugada per l'Arbre de la Llibertat, en aquell dia memorable del 14 d'abril de 1931. El testimoni gràfic és ben eloqüent.

Els afiliats al CRF foren els homes forts d'aquesta nova situació política. Aquests homes havien d'ésser elegits i

proclamats regidors de l'Ajuntament, dient que eren els veritables dipositaris dels sentiments republicans dels llançanencs, i això seria la millor resposta "a los actos de fuerza, soborno y coacción que el día 12 ofrecieron los elementos de la Dictadura pasada".

Dins l'intensa activitat política d'aquests dies, el primer acte fou la constitució del nou Ajuntament, presidit per en Pere Purcallas i Salvà, i format per aquests homes: Dídac Fa i Feliu, primer tinent d'alcalde; Joan Bes i Moliné, segon tinent d'alcalde; Joan Salvà i Soler, síndic. Els regidors eren Pere Pagès i Feliu, Joan Jonoy i Pons, Josep Palet i Garriga, Felip Bonareu i

Domènech, Fèlix Pacreu i Salvà i Pere Calsina i Balló.

Seguint les consignes del partit i responent als anhels dels voltants, concretaren la seva actuació en dues propostes: 1) Una preocupació especial per l'escola i la cultura de la població. 2) Fomentar la col·laboració i l'ajuda entre tots els qui cultivaven la vinya.

Resseguint les actes del Consistori es comprova que aquests dos objectius foren

acomplerts a bastament. Serà, també, el mateix llibre d'actes que ens narrarà com es va proclamar la II República aquí a Llançà. Diu així: "a la Casa Consistorial d'aquesta vila de Llançà i a les catorze hores i mitja, del dia 14 de l'any corrent, el Comitè Republicà Federal, constituït en Comitè Revolucionari i ajudat pels altres republicans, es possessionà de l'Ajuntament, deixant a càrrec del secretari tota la documentació i proclamant la República, com a acte d'acatament a l'Estat Català, constituït feia uns moments a Barcelona.

Immediatament s'ordenà que fos alçada la bandera republicana i al costat la catalana, a la façana de l'Ajuntament i de les Escoles Graduades. Tot seguit s'ordenà cercar l'alcalde Sr. Jaume Purcallas i Salvà, i se li comunicà que, per acord del Comitè, i tenint en compte que el càrrec que ostentava li havia estat atorgat per l'opinió

republicana, podia i devia continuar exercint aquest càrrec, fins a la constitució del nou Ajuntament, que tindria lloc demà a les dotze hores".

La tasca municipal del Consistori es pot concretar en dos apartats. Primerament obeir les consignes del partit, i això comportà canviar els noms dels carrers, investigar l'actuació de l'anterior Consistori, i altres actuacions puntuals... i també es prengueren acords propis d'uns moments de canvi de règim: Encarregar les plaques pels canvis de noms de places i carrers, secularitzar el cementiri, llibertat de cultes i

escola laica, que comportava retirar les imatges religioses de les aules.

També s'encarregà la confecció de dues senyeres. Una republicana i l'altra catalana, juntament amb uns domassos per als balcons de l'Ajuntament. Tot plegat va valer 81 ptes. segons factura presentada per Benet Heras.

A més d'aquests afers, en les actes del primer any de l'Ajuntament republicà, hi descobrim una lloable preocupació per l'ús i estudi de la llengua catalana. S'acordà fer les actes en català.

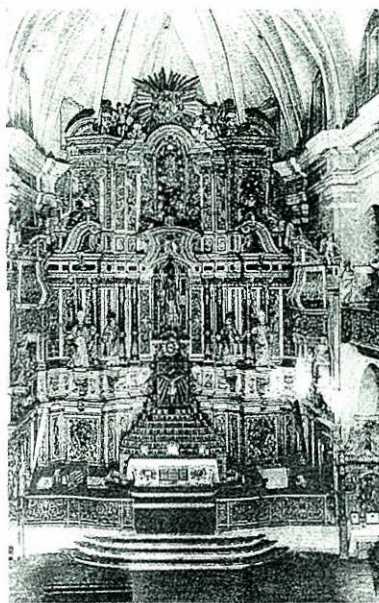
Manifestació popular en la plaça Major el dia 14 d'abril de 1931 proclamant la Segona República.

LA GUERRA CIVIL I LA POSTGUERRA

27

El retaule barroc destruït durant la Guerra Civil del 1936-39.

62

Les eleccions democràtiques del febrer del 1936 varen donar la victòria al Front Popular. Tornaren a entrar en els ajuntaments els homes de l'Esquerra Republicana, per continuar les tasques que havien iniciat amb l'adveniment de la República.

Aquí a Llançà tornà a l'Ajuntament l'equip d'en Pere Purcallas. Però el juliol del mateix any esclatà la revolta militar contra la República.

Els fets succeïren molt ràpidament, i el que molts pensaven que seria un foc d'encenalls o una tempesta de llevant es convertí, malauradament, en una guerra

fratricida, que no va finir fins al 1939.

Les conseqüències tots les coneixem, si res més no, pel molt que s'ha escrit sobre el tema. Arreu hi hagué destrosses, assassinats, venjances, odís, etc. Llançà no fou l'excepció. L'ambient polític dels anys de la República i dels anys anteriors propicià aquests esdeveniments. Des dels inicis, les ires es dirigiren principalment contra l'Església, els seus ministres i els mateixos fidels.

Els dos sacerdots foren traslladats al castell de Sant Ferran de Figueres i allà mateix foren assassinats. El temple fou convertit en caserna, i el retaule barroc i l'òrgue van ser

destruïts. La por i el temor havien envaït la població i les mateixes famílies. Es tenia por de tot i de tothom. Per això es construïren els refugis, per cercar seguretat contra els avions que sobrevolaven aquestes valls.

Passats els primers mesos vingué una relativa calma, però la guerra continuava i, amb ella, la demanda de lleves per al front, el problema dels refugiats, l'escassetat d'aliments... Fins que, acabada la guerra, el febrer del 1939, se n'hi afegiren altres, com l'èxode de militars i civils, l'exili i la presó per a molts altres, la manca d'aliments i de pa -que ja arribava a una situació alarmant- el racionament dels principals

LA VIDA CULTURAL

28

*Concessió de
"La llança d'or"
al Dr. Antoni Miguel
i Pous (1961).*

64

Les diverses activitats culturals quedaren estrocnades amb la guerra del 36 i durant el temps de la llarga postguerra. Les causes foren múltiples. En primer lloc, la preocupació més punyent era cercar menjar i poder portar una mica de pa a taula. A més, amb la imposició d'una llengua que no era la del poble, fou molt difícil que tornessin a renèixer aquells elencs teatrals, i aquelles corals populars que es lluien cantant caramelles en les places de viles i pobles.

Serà a la dècada dels cinquanta quan algunes activitats culturals tornaran a reeixir. A Llançà, això va coincidir amb el nomenament com a rector d'un excel·lent

músic, mossèn Josep Benet (acs), i així va néixer una coral mixta, batejada amb el nom de El Campanar. Ben aviat també els aficionats al cinema –que eren molts– fundaren l'anomenat Cinema-Fòrum.

Era l'any 1964 quan vingué la revifalla del teatre. Un jove mestre, en Josep M. Salvatella, es posà al davant d'un grup de joves que escenificaren obres importants com *L'Orestíada*, d'Èsquil; *Madrugada*, de Buero Vallejo; *Proceso a cuatro monjas*, *L'ombra de l'escorpi*, *El nostre poble*, *La pau retorna a Atenes*, *El foc de les ginesteres*, etc... sempre formant part del grup teatral *Llevant* i aixoplugats en el Centre Cultural de la Parròquia.

En aquells anys, la situació política exigia que totes les activitats culturals sorgissin o almenys haguessin d'estar a redós de les parròquies i de les seccions o associacions que hi trobaven acolliment.

Fou en aquestes dècades que es va publicar la revista local *Miranda*, editada com a *Boletín del Centro Cultural*. El primer número és del primer trimestre de l'any 1954, i el darrer porta la data de 1967-1968.

Durant uns tretze anys, aquesta revista va canalitzar les aspiracions literàries d'alguns joves –i d'altres no tan joves– de la població. A més, féu un bon servei i un seguiment molt de prop de l'incipient esport del

bàsquet, iniciat per Mn. Josep Benet, i que ben aviat va assolir uns èxits rellevants.

Dins de les activitats culturals d'aquests anys, cal emmarcar-hi la concessió de les llances d'or, d'argent i de coure a persones que haguessin sobresortit per la seva vàlua o per algun fet especial de la població o vinculat a ella.

Portada d'un número de la revista "Miranda" (Boletín del Centro Cultural de Llançà) núm. 1, 1954.

Després d'aquestes pinzellades sobre la vida cultural d'aquestes dècades de la postguerra, arribem ja als primers anys de la democràcia, en els quals els actes populars i culturals emprangueren una nova volada, amb nous aires i més participació.

L'Orfeo "El Campanar", dirigit per Mn. Josep Benet, a les escales de l'església.

Dades per al record: Pubilles de Llançà

- 1980 Maite Buxeda i Tura
- 1981 Glòria Boada i Subirats
- 1982 Elisenda Gurri i Canals (x)
- 1983 Ània Fàbrega i Goertzen (x)
- 1984 M. Jesús Balmón i Jiménez
- 1985 Maruja Borràs i García
- 1986 Natàlia Vilaboy i Pagès
- 1987 Patrícia Cànovas i Hernández
- 1988 Olga Baus i Gibert
- 1989 Lurdes Teixidor i Fayet (xx)
- 1990 Susanna Barris i Roca
- 1991 Ester Dabau i Ministral
- 1992 Núria Escarpanter i Olivet
- 1993 Susanna Bosch i Barbosa
- 1994 Sandra López Mallol
- 1995 Bibiana Torres i Carreras
- 1996 Anna Pagès i Siota
- 1997 Mariona Falcó i Granollers
- 1998 Ingrid Sánchez i Hernández
- 1999 Laura Escarpanter i Olivet

(x) Pubilla de l'Empordà.

(xx) Pubilla de l'Empordà i de Catalunya.

Nota: En aquesta llista apareixen les Pubilles elegides en la darrera etapa, sota el patrocini i direcció de l'Ajuntament.

Butlletí d'Informació Municipal, núm. 50
Març, 1992

EL FUTBOL

29

L'equip de "L'Arenes" C.F. del Port de Llança. 1930.

66

Les primeres notícies gràfiques i escrites sobre aquest esport a Llança són dels anys trenta. El club esportiu L'Arenes CF del Port de Llança fou sotscampió de l'Empordà l'any 1930.

Segurament que aquest nom fou escollit pel lloc on jugaven, ja que tenien el camp a tocar la platja del Port, en un terreny que era un sorral, amb algun tamaru que delimitava les línies del joc.

L'equip d'aquests anys trenta estava format per aquests joves: Castrof, Odon, Gas, Nano, Tai, Patatxu, Xarlot, Mo'isa, Negre, Lenya, Negret i Trullet.

L'any 1936 l'equip canvià de nom i es presentà com a FC

Llança. Aquest equip havia incorporat nous jugadors, entre ells en Jeroni, en Falet Mallol, en Granollers, en Bles... Es proclamà campió del torneig Copa Sagarra, en derrotar el Roses, després d'un partit èpic que acabà amb una batalla campal entre els jugadors i seguidors d'ambdós equips.

Els anys 40, en plena postguerra, el Llança disposà d'alguns soldats que ajudaren a formar equip. Es començà a jugar en el camp del Port, però ben aviat es disposà del camp de la Creu. El dia 18 de juliol de 1947, l'equip prengué el nom de CD Llança.

Durant els anys 50 coexistiren els dos equips: L'Arenes al Port

i el CD Llança a la vila. Es trobaren en diverses competicions, fins que s'acordà que militessin en equips diferents. Calia allunyar rivalitats. L'equip dels anys 50 estava format per Silveri, Compte II, Morales, Gros, Calsina, Pellicer, Rebollo, Ros, Turró, Güell i Mallol.

L'any 62 es va haver de refer tot l'equip. El nou president fou en Josep Vila i Laboria, que hi restà al front una trentena d'anys. Esdevingué el president del club de futbol més antic de Catalunya, i per això fou

distingit per la Federació Catalana.

Fins l'any 53 l'equip milità en la categoria d'aficionats. Després passà a les categories Regionals 3a, 2a i 1a. Però és en la categoria de 2a Regional on ha militat més temporades.

L'any 1992 fou una data important per al CF Llançà, ja que en la festa de sant Vicenç –malgrat la nevada que va caure– fou inaugurat el nou camp de futbol, situat a les Esplanes.

Una antiga aspiració de tots els aficionats a aquest esport s'havia complert. El camp de la Creu havia quedat petit i, a més,

El camp de futbol de La Creu.

tenia el greu inconvenient d'estar situat prop de la carretera general, i podia ser causa d'algun accident, quan la pilota anava a la carretera i queia sobre els cotxes.

En les Esplanes quedava emmarcat en la zona esportiva, ben a prop del pavelló d'esports i de les instal·lacions escolars de la vila, amb bons aparcaments i espai per a tot. L'obra realitzada va merèixer l'aprovació de tothom.

Només calia esperar que fossin molts els que el fessin servir i que els resultats acompanyessin l'esforç de l'Ajuntament i de tota la població per dignificar aquestes instal·lacions esportives.

Fotografia de l'equip, integrat bàsicament pels joves de Llançà.

FESTES RELIGIOSES

30

68

A l'entorn i a redós de la parròquia se celebren festes anyals que marquen i incideixen en la vida de la població: Nadal, Pasqua, la festa de sant Vicenç, patró de la parròquia, i altres celebracions religioses com casaments, batejos, primeres comunions, i la festa del Carme amb la seva processó per mar.

A part d'aquestes celebracions que marquen el ritme del pas del temps i dels anys, caldrà recordar efemèrides importants que formen ja part de la història, i que tot seguit comentarem, encara que sigui breument.

Benedicció de la nova església i Santa Missió (s. XVIII)

Una processó dels anys seixanta.

El dia 7 de gener de 1730 fou beneït el nou temple parroquial amb assistència de cinc missioners de Barcelona, de la Congregació de la Missió. Feren uns dies de predicació extraordinària per preparar els feligresos per a l'esdeveniment especial d'inaugurar l'església. El rector era Joan Milsocos, domer, parent pròxim de la família Tolsanas.

La vinguda de la Mare de Déu de Fàtima

L'any 1950 una imatge de la Mare de Déu de Fàtima va recórrer tots els pobles del Bisbat, despertant un fervor religiós extraordinari. Llançà no es va quedar enrera. La vila mostrava els seus carrers

engalanats i aires de festa religiosa, amb processons, pregàries i predicacions a càrrec dels missioners de la Casa Missió de Banyoles.

La Santa Missió de 1963

Del 23 de novembre al 8 de desembre, uns missioners predicaren la Paraula de Déu amb l'ajuda d'una emissora parroquial, i així arribaren a totes les llars. Els infants i joves tingueren els seus actes especials. Es va efectuar una cloenda solemne i comiat dels missioners banyolins.

III Centenari de la Capella del Port

La celebració d'aquest centenari comportà l'edició d'un llibre sobre l'ermita-capella de la Mare de Déu del Port, i una diada festiva, amb una missa solemne, presidida pel Sr. bisbe Jaume Camprodon, sardanes, havaneres, i un dinar popular a la pineda de la capella. Un monòlit amb una alzina i un mural de ceràmica de l'artista Rafael Borràs recorden aquesta diada del III Centenari.

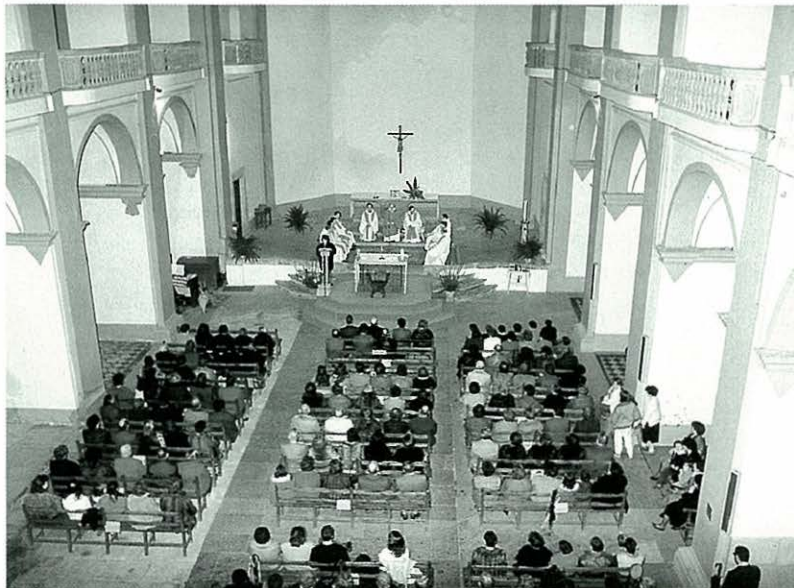
La nova imatge de sant Vicenç

Per la festa de sant Vicenç de l'any 1988 fou reposada la imatge del sant en la façana barroca del temple parroquial. És una talla de pedra de Girona, obra de l'artista Domènec Fita.

La benedicció es va fer dins la missa presidida pel Sr. bisbe Jaume i concelebrada pels sacerdots veïns amb assistència de tot el poble. L'import de la imatge i l'arranjament de la façana es va sufragar amb donatius dels fidels.

Benedicció de la imatge de Sant Vicenç de Domènec Fita, realitzada pel Sr. Bisbe Jaume Camprodon.

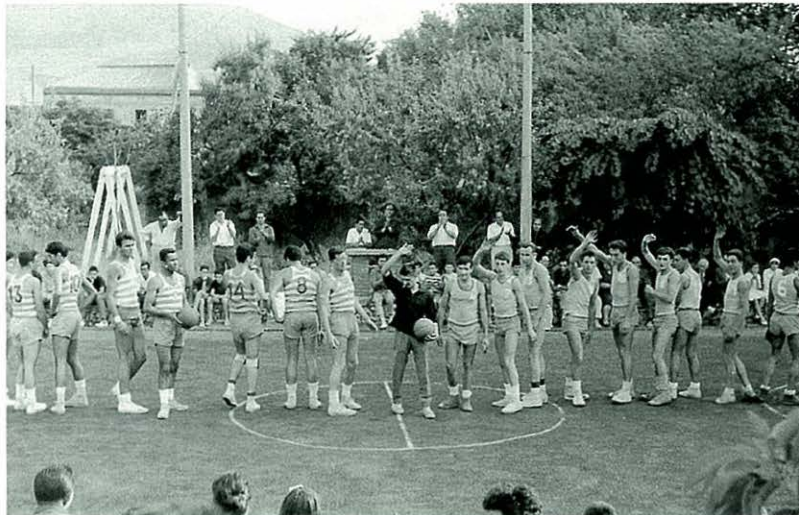

Interior de l'església abans de la darrera pintada.

EL BÀSQUET

31

*Equips jugant
en la pista
"Els Ametllers", 1962.*

70

Els inicis d'aquest esport a Llançà cal cercar-los cap a la meitat de la dècada dels cinquanta, quan el nou rector de la parròquia, mossèn Josep Benet, fill d'Arenys de Mar, va iniciar-lo amb uns quants joves de la població.

Aquest esport americà, molt popular en el Maresme, però quasi desconegut en altres comarques, va reeixir molt aviat entre els joves d'aquella època, primer jugant els partits a la pista improvisada del camp de la Creu i després en la nova pista dels Ametllers.

Serà l'any 1957 quan en els Ametllers es jugaran ja partits i competicions provincials i regionals. Des d'aquest 1957

—ja molt llunyà— fins avui, el bàsquet s'ha mantingut viu i ha assolit unes fites impensables. Equips de totes les edats, masculins i femenins, han jugat i juguen en les respectives categories, essent el Grifeu de Llançà un dels equips més veterans.

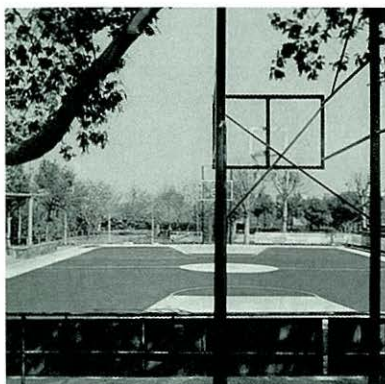
El dia 18 d'abril de 1965 es va poder inaugurar la nova pista de la Salanca. Després de la benedicció, s'hi va jugar el primer partit contra l'equip Laietà.

Un pavelló d'esports cobert era la màxima aspiració dels directius i jugadors, per així poder deixar la pista descoberta de la Salanca, que havia servit durant més d'una vintena

d'anys. Finalment, el dia 12 de març de 1989 va tenir lloc l'acte oficial de la inauguració del Pavelló. Es cloqué la diada amb un partit de lliga entre el CC Hospitalet i el CB Grifeu de Llançà.

En la història, ja llarga, del bàsquet a Llançà, el Grifeu ha obtingut triomfs importants, que ara resumiré així:

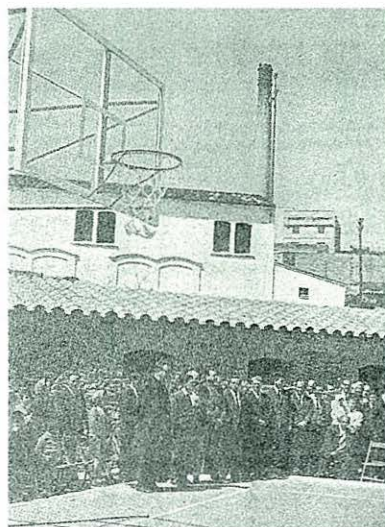
Almenys dotze vegades l'equip sènior masculí s'ha proclamat campió provincial.

*Pista de "La Salanca",
on el Grifeu va jugar
uns vint-i-cinc anys
fins a tenir el nou pavelló.*

S'ha procurat tenir cura del planter, i per això val la pena recordar les Diades de Minis celebrades amb assistència de tota l'afició, al final de les competicions.

No es pot oblidar el bàsquet femení. S'inicià tímidament cap a l'any 1958. Tingué poca durada. Hi hagué algun altre intent de formar equip en la dècada dels vuitanta, però la temporada 89-90 fou quan el sènior femení assolí la 2a divisió estatal. Per aquest motiu, en la festa de sant Vicenç del 1990 es concedí la Llança de Plata a aquell equip de trajectòria esportiva tan brillant.

*Inauguració de la pista
de "La Salanca".*

71

Aquests apunts o pinzellades sobre les moltes competicions i campionats guanyats pel Grifeu voldria que servissin per resumir uns quaranta anys de bàsquet a Llançà i recordar les persones –algunes ja no hi són– que tingueren l'encert d'iniciar aquest esport que ha fet feliços tants joves de la població.

*L'equip de veterans
en un partit
en el pavelló.*

EL TURISME

32

Prenent un bany vora les barques.

72

Després del llarg període anomenat de la “postguerra”, la dècada dels cinquanta es considera la del relleu econòmic, que a la Costa Brava fou més primerenc que en les comarques de l’interior, gràcies a l’arribada del turisme europeu.

A Llançà, l’any 1951, l’alcalde Jeroni Feliu rebé una comissió de prohoms de la vila i alguns altres nous: Coll, Lorda, Serradell, Pinsach, Negre, Figa, Navarra, Pigem, etc... que demanaven, amb urgència, unes millores urbanístiques a la Vila i al Port. El Consistori acceptà els suggeriments i els concretà en uns punts: 1) Millorar la xarxa de captació d’aigua; 2) millorar l’enllumenat públic, sobretot en el

camí de la Vila al Port; 3) plantar arbres en diversos llocs; 4) encomanar un estudi urbanístic del barri del Port, incloent les zones turístiques i la construcció d’un passeig marítim, en previsió del desenvolupament turístic del barri.

Amb aquests projectes Llançà es preparava per arribar al “boom” turístic dels anys seixanta i setanta. I així, ben aviat, el turisme, amb tot el que comporta per al gremi de la construcció, hostaleria i serveis, es convertirà en el motor econòmic de la població.

El barri del Port deixarà d’èsser només un barri mariner per convertir-se en un centre turístic amb tots els ingredients propis

d’aquest negoci: agències, restaurants, bars amb la seva terrassa arran de mar, botigues de “souvenirs” per als turistes i visitants, etc... sense mancar-hi l’atractiu, sempre nou, de l’arribada de les barques de pesca, i els pescadors triant i portant el peix a la llotja per posar-lo a la venda.

Ben aviat es va fer necessari crear una entitat que canalitzés totes les idees i noves perspectives que comportava l’anomenat “fenomen turístic”, i es va crear el Patronat Municipal de Turisme. Una de les fites importants dins les tasques del Patronat ha estat fer conèixer

Llançà, amb les seves platges i cales. Per això ha estat present en fires turístiques nacionals i estrangeres, sense regatejar esforços per vendre aquest producte nou que és el turisme, un fenomen sociològic gràcies al qual Llançà és el que és avui.

Turistes a la platja, amb les poques cases del port al fons de la foto.

La platja de Grifeu, amb la sorra més fina de tot el litoral, plena de banyistes.

Nosaltres

*Els qui heu vingut de terres allunyades
–grises planúries sota un cel ben blau–,
els qui teniu aquí el solar dels avis,
els de dalt i els de baix...*

*Pescadors, corallers, ferrers i mestres,
paletes, botiguers i sagristans,
metges, cambrers, mestresses de la casa,
jornalers, empleats...*

*Missaires i ateus, homes i dones,
de dretes i d'esquerres, ignorants
o doctors –tant se val, no importa massa–,
llançanencs per Llançà:*

*Primer que el combat foll de cada dia,
primer que el guany i que la festa anyal,
primer que tantes coses que ens separen,
llançanencs, és Llançà!*

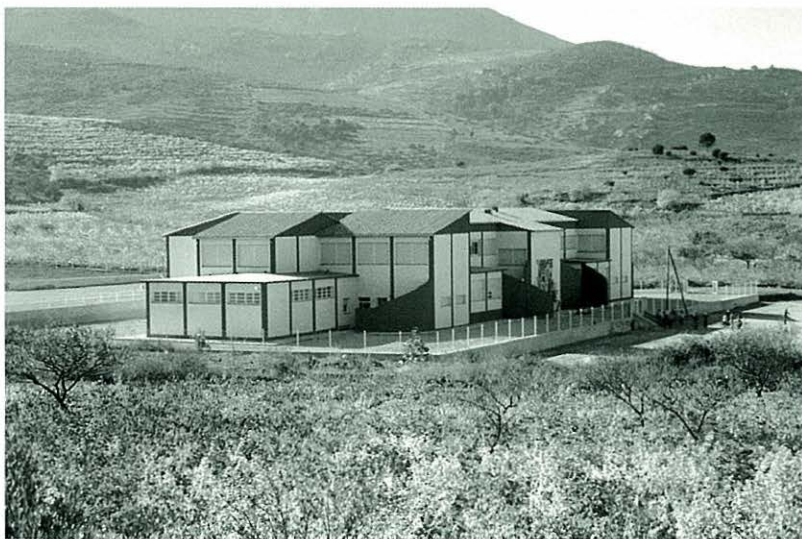
*Més enllà dels teulats de Port i Vila
hi ha tres llances que onegen sobre el mar:*

Poesia de Josep M. Salvatella
publicada a *Llançà de festa*, 1995

EL COL·LEGI DE LES ESPLANES

33

*Vista general
del col·legi acabat
de construir.*

74

Les escoles inaugurades el curs 1928-29 havien quedat petites per acollir els alumnes matriculats en els anys setanta. Per això el Consistori, presidit per Ricard Suñer i assessorat pel director de l'escola, Sr. Albert Salvatella, va cercar uns terrenys aptes per bastir-hi un nou col·legi capaç per acollir tots els infants d'aquell Llançà que anava creixent en nombre d'habitants.

El lloc escollit fou les Esplanes, uns terrenys a prop de la vila, plantats de vinyes i pertanyents a diversos propietaris.

La construcció es va realitzar segons les normes i projectes de l'època, que es rebien de les

delegacions d'ensenyament, que depenien del Ministerio de Educación Nacional. L'edifici fou beneït i inaugurat el dia 7 de novembre de 1976, però no es posà en funcionament fins al segon trimestre –passades les vacances de Nadal– del curs 1976-77.

Els alumnes matriculats en els diversos cursos que el van inaugurar eren 542, sota la tutela de 15 professors.

L'índex d'alumnes i professors va anar augmentant fins al curs 1983-84, que es va assolir la cota més alta, per després iniciar-se una lleugera davallada, fins a arribar a la darrera reforma de l'ensenyament amb la introducció de l'ESO.

Aquest nou centre escolar –batejat amb el nom de Pompeu Fabra– esdevingué un centre d'EGB, responent a la concentració escolar que s'havia d'iniciar. La previsió inicial preveia 16 aules, sense construir-hi el parvulari.

Als cursos de màxima matriculació s'hagueren d'habilitar, com a aules, altres espais del col·legi, com el laboratori, la sala de professors i la mateixa biblioteca.

Aquesta biblioteca ha servit per a reunions, conferències i xerrades, però, ara, voldria recordar un acte especial que s'hi va celebrar: fou la proclamació del primer Ajuntament democràtic. Era el 19 d'abril de 1979, després de les eleccions municipals, en les quals en Josep M. Salvatella i Suñer va ésser proclamat el primer batlle d'aquesta nova era democràtica.

La biblioteca i les aules han estat al servei de diverses iniciatives, com les classes de català per a adults, que durant molts cursos ha impartit la professora Enrica Heras. Són molts els alumnes que hi han

Una aula servint per al curs de formació viària dels alumnes.

assistit i han perfeccionat el seu idioma matern, o bé persones novingudes que volen conèixer la llengua catalana.

Altres iniciatives, com l'escola de puntaires han trobat, també, l'acolliment en aquest edifici escolar. La seva situació immillorable, amb una ampla esplanada al davant, que serveix per al mercat setmanal, ha propiciat que l'escola s'hagi acostat a la població i, per tant, que no sigui només la casa dels infants, sinó la casa de tothom.

75

Benedicció de les instal·lacions pel Rector Mn. Josep Clavaguera i Canet. (8-XI-1976).

ELECCIONS MUNICIPALS DEMOCRÀTIQUES

34

76

Després de la llarga etapa de règim dictatorial, el poble anhelava una democràcia i poder elegir lliurement els seus governants.

Llançà, com tots els altres pobles, estava a l'expectativa del que podia passar i del camí que s'havia de seguir per arribar a unes eleccions lliures. La primera manifestació d'entusiasme popular fou la celebració de la Diada de l'11 de Setembre del 1977.

La celebració d'aquella Diada és irrepètible. La gent va sortir al carrer i les senyeres onejaven en balcons i finestres. Tots els actes tingueren una assistència inusitada. Sortosament, aquell any, el dia 11 era diumenge. El

dissabte es va fer un acte informatiu de la festa que es clogué amb el cant de l'Himne Nacional de Catalunya, *Els segadors*. La sala del Centre Cultural estava plena, i moltes persones van haver d'estar a peu dret.

El diumenge, l'acte central de la Diada va ésser a la plaça Major. El pregó va anar a càrrec del director del col·legi, en Josep M. Salvatella, el qual, citant poemes de Verdaguer i Salvador Espriu, ens recordava que s'havia de continuar treballant "*per aquesta pobra, trista i dissortada Pàtria*".

Clogué l'acte l'exbatlle de Llançà Pere Purcallas, exiliat a Mèxic, i que aquells dies es

trobava casualment a la vila visitant parents i amics. Aquell home de noranta anys va dirigir-se als llançanencs amb paraules mesurades, però plenes d'emoció. El cant d'*Els Segadors* posà punt final a l'acte públic.

Les eleccions tan esperades encara eren lluny, i no van tenir lloc fins al 3 d'abril de 1979. Els partits polítics

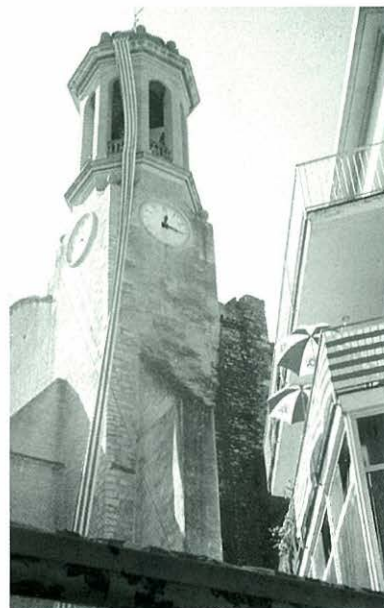
*Constitució
del nou Ajuntament,
presidit per Josep M.
Salvatella i Suñer,
de CDC.*

presentaren les seves candidatures. Algunes persones es presentaren com a independents. El resultat fou així: Convergència i Unió (CDC-UDC) obtingué 597 vots, i entraren en el nou Consistori Josep M. Salvatella, Lluís Casellas, Víctor Pagès i Isabel Darder. Pel Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE), amb 486 vots, hi entraren Vicenç Pi, Cándido Sánchez i Joan García. Del partit de l'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), amb 332 vots, hi entraren Silveri Riera i Albert Domínguez. Finalment, el grup Independent de Llança

obtingué 250 vots, i hi entraren Narcís Rispau i Joaquim Pi.

Constituint el nou Ajuntament, fou votat com a alcalde-president en Josep M. Salvatella i Suñer, de CDC.

Les il·lusions s'havien complert. El nou Consistori representaria tota la població que havia votat democràticament. La primavera del 1979 deixava enrere un llarg hivern mancat de llibertat i democràcia.

Senyeres en el dia de la Diada de Catalunya.

Diada de Catalunya. La plaça Major plena de gent, amb l'excalcalde republicà Pere Purcallas.

VINT ANYS DE DEMOCRÀCIA

35

*El consistori sortit
de les eleccions del 1995
ha complert els 20 anys
d'Ajuntaments democràtics.*

78

Per a la gent senzilla i planera dels pobles, la democràcia es va assolir amb les primeres eleccions municipals. Poder votar i escollir lliurement l'alcalde i regidors era la màxima aspiració democràtica. Hi hagué altres eleccions, però, per damunt de totes, les municipals foren les més participatives.

A Llançà, el Consistori sorgit de les urnes del dia 3 d'abril de 1979, i que prengué possessió el dia 19 del mateix mes, fou presidit per Josep M. Salvatella i Suñer. La seva actuació estigué presidida, ja des del principi, per aquests quatre punts: catalanitat, democratització, treball i comptes clars.

No dispo de l'espai suficient per fer un seguiment d'aquests quatre punts. Em fixaré en el treball, ja que és el que més es veu. Ben aviat, tingueren sobre la taula un projecte ambiciós i alhora del tot necessari: convertir les antigues escoles en la Casa de la Vila o seu del Consistori, i de tots els altres serveis. Amb la unanimitat de tots els membres del Consistori es portà endavant el projecte, per poder inaugurar l'edifici remodelat l'1 de novembre de 1980. Es clogueren els actes amb aquestes paraules d'invitació de l'alcalde: "*Llançanencs, aquesta és la vostra casa*".

Un altre projecte, no menys necessari i esperat, fruit de la

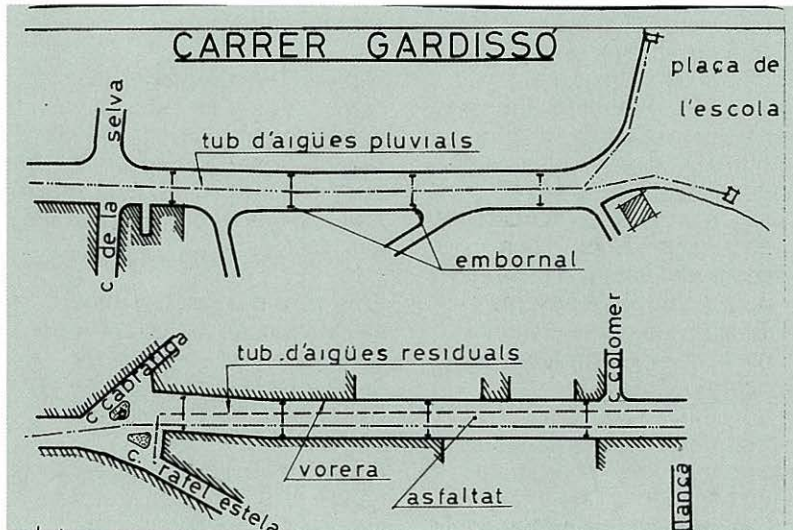
bona entesa del Consistori, fou la canalització i urbanització del carrer i riera del Gardissó. Els tècnics tingueren més feina. L'obra era més complicada. Però els electors del nou Ajuntament seguien amb il·lusió aquesta obra, llargament esperada i necessària per evitar inundacions.

I així podríem anar resseguint la tasca del Consistori, però, a mena de pinzellades, ens fixarem en uns trets que

incideixen en la vida de la població: el turisme, festes més participades, atenció a la cultura i a l'esport, malgrat mancances, com una biblioteca pública, obres d'infraestructura i sanejament, la portada d'aigua des de la Muga, el passeig marítim, el port esportiu i pesquer, el pavelló i el camp de futbol, restauracions de totes les esglésies romàniques, de la torre de la plaça i la de l'abat, concerts de música i sardanes, festes de l'elecció de la pubilla, exposicions artístiques i un llarg etcètera d'obres i actes culturals.

Fotografia antiga del Gardissó.

Projecte de canalització del Gardissó, primera obra important del nou Ajuntament.

PORT ESPORTIU-PESQUER

36

El port construït i ja en ple servei.

80

Un projecte important que es posà sobre la taula del Consistori democràtic fou el del port esportiu-pesquer, que durant molts anys havien esperat els pescadors. En el Butlletí d'Informació Municipal, núm. 3, del gener-març del 1980, es diu així: *"Un projecte que ja ve de lluny. N'hem parlat moltes vegades. Serà aquesta la definitiva?"*.

La Confraria de Pescadors i el Club Nàutic estaven d'acord i volien portar endavant el projecte. Tenien ja fet un avantprojecte que després serà molt modificat.

El 28 de setembre de 1982, una comissió encapçalada pel president de la Diputació Sr.

Arcadi Calzada i integrada per l'alcalde de la vila, Josep M. Salvatella, el president i secretari del Club Nàutic, Jordi Canal i Pere Gaspar, i el Patró Major i el secretari de la Confraria de pescadors, Joaquim Pi i Francesc Fàbrega, visità el conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat, Sr. Josep M. Cullell, per tal de presentar-li el projecte del port esportiu-pesquer de Llança. A la reunió hi assistí, també, el director general de Ports, Sr. Ramon Pous, i l'enginyer projectista Benigno Suárez.

Les primeres impressions foren esperançadores i el projecte trobà el suport oficial. Malgrat tot, els tràmits, fins arribar a la

concessió i adjudicació de l'obra, seran llargs.

El projecte va seguir el seu camí, i el juny de 1985 es va poder donar una bona notícia: *"Llança ja pot començar a fer el seu port pesquer-esportiu"*. Així s'anunciava en el *Punt Diari* del dia 15 de juny.

En el mes d'agost del mateix any s'anuncia: *"El nou port de Llança es construirà passat l'estiu (segons l'acord entre el Club Nàutic i els pescadors)"*.

El dia 9 d'abril de 1986 apareix la notícia *"La Generalitat autoritza el port esportiu-pesquer de*

Inauguració del President de la Generalitat, Honorable Jordi Pujol.

Llançà". El maig del mateix any, es diu: "Ja es posen a Llançà les primeres pedres del futur port".

El 1989, una altra notícia informa que, "després d'un període d'alentiment i del canvi del tècnic-director i d'empresa

constructora, les obres del port segueixen a bon ritme".

Aquest bon ritme de treball continuarà fins a la data de la seva inauguració, el dia 10 de novembre de 1991. El president de la Generalitat, Sr. Jordi Pujol, inaugurarà el port esportiu-pesquer de Llançà. Els llançanencs s'aplegaren en el nou port per assistir a l'acte inaugural, que consistí en la tallada de la cinta que oferiren al President la pubilla de Llançà i les seves dames d'honor.

L'alcalde, Josep M. Salvatella; el patró major de la Confraria i el president del Club Nàutic, Srs. Jesús López i Josep M. Sanuy, donaren les gràcies a tots els assistents.

Miranda

No veus com tremola pel cel
la llum d'aquell últim estel?
Tu coneixes el combat ardit
de xarxes i escates a la mitjanit.
La mar s'ha adormit...

Noia sola en el penyal,
noia bruna,
amb els ulls vessant de sal,
mentre s'esborra la lluna
i ve el llugat del gregal.

Tu ets la calma i la tempesta,
ets un farbalà d'escuma dins el mar,
ets la cridèria encesa d'una festa
i una quietud d'hivern dessota el far.

Noia sola,
dintre teu
són nits espesses de mirades dolces
i ombres de glassa, peixos de l'ull glauc.

Poesia de Josep M. Salvatella
publicada a *Llançà de festa*, 1995

Un somni s'havia fet realitat.
Llançà ja tenia port esportiu-pesquer.

Obres de la construcció del Port.

EL PAVELLÓ I EL CAMP DE FUTBOL

37

82

Lantiga pista de la Salanca ja havia fet el seu servei. Durant uns vint-i-cinc anys, els joves hi havien practicat l'esport del bàsquet. Ara era l'hora de pensar en un pavelló cobert.

Ja des de feia anys s'havien fet gestions en els organismes esportius per construir un pavelló i ubicar-lo en l'edifici del Centre Cultural. Les gestions no varen anar endavant, i ara, amb l'Ajuntament al front, es va determinar ubicar-lo a la zona d'equipaments de les Esplanes, de propietat municipal.

Amb un projecte redactat per l'arquitecte Ricard Fina i amb un pressupost de 107.445.784

*Façana principal
del pavelló
i porta d'accés.*

ptes. es va bastir aquest pavelló municipal, per poder-lo inaugurar el dia 12 de març de 1989, amb assistència de la màxima autoritat de l'esport català, Sr. Josep Lluís Vilaseca, secretari general d'Esports de la Generalitat. Va cloure la diada un partit de bàsquet entre el CC Hospitalet i el CB Grifeu.

Els llançanencs, i especialment els seguidors del Grifeu, recorden aquella inauguració com l'acompliment d'una vella aspiració: poder tenir el pavelló cobert que tants anys havien esperat.

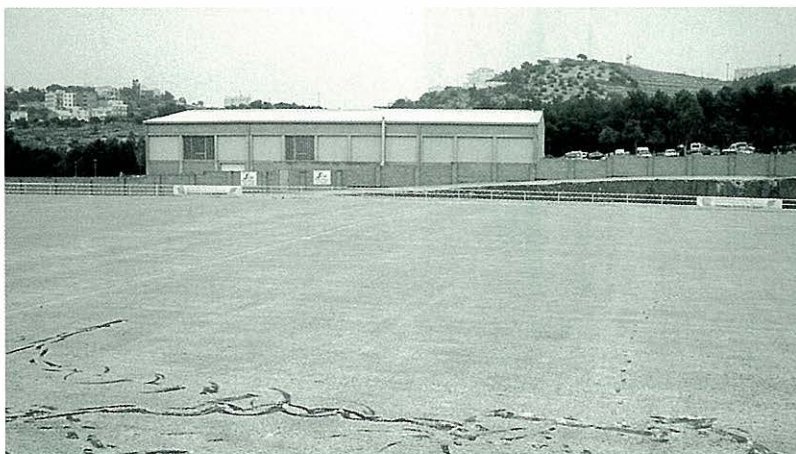
Semblantment, el vell camp de futbol de La Creu ja havia fet el seu servei. Les reduïdes

dimensions i la proximitat de la carretera eren inconvenients per a la pràctica de l'esport del futbol.

La primera notícia escrita de l'aprovació del projecte del nou camp de futbol apareix en el Butlletí d'Informació Municipal del gener de 1990. Allà es notificà que la Direcció General d'Esports de la Generalitat havia inclòs aquesta obra com a subvencionable, amb un pressupost global de 80.021.436 ptes.

La ubicació serà a les Esplanes, ben a prop del pavelló esportiu. Les obres s'inicien l'any 1990. Durant la Festa Major de Sant Vicenç del 1992, fou inaugurat, amb actes deslluïts per culpa de la neu, que ens va visitar en aquella diada. Una capa de neu cobrí la gespa i va impedir la celebració del partit amb la UE Figueres, que militava a la 2a Divisió estatal.

Tot i no celebrar-se el partit anunciat, però, la neu no va impedir que les autoritats i alguns aficionats hi acudissin, i altres persones encuriosides, per la imatge insòlita de veure la gespa coberta per una fina capa blanca.

Aquests equipaments esportius eren del tot necessaris per als molts joves que practiquen l'esport. A més a més, el

El camp amb el pavelló al fons.

pavelló, com a gran sala polivalent, ha servit per aixoplugar altres actes de caire recreatiu i cultural que se celebren al llarg de l'any.

La ubicació a prop del col·legi i de la seu del nou institut que s'ha de construir, en un paratge no gaire lluny de la població, ha merescut l'aprovació de tothom.

Inauguració del camp, que, com la mainada quan es bategen, es vestí de blanc.

EL CEMENTIRI NOU

38

*Porta d'entrada
al recinte sagrat.*

84

A la població de Llançà –segons documents escrits– es poden localitzar tres cementiris.

El primer estava situat a prop de l'església romànica de Sant Vicenç, de la qual resta dempeus la torre-campanar.

El segon està datat de l'any 1726, i fou beneït pel domer Rnd. Milsocos, segons consta en el llibre d'òbits, núm. II, foli 126, de l'arxiu parroquial. Estava situat a banda i banda de l'escalinata del temple barroc. Fou substituït pel cementiri del Port.

El tercer està al costat de la capella de la Mare de Déu del Port. L'any 1816 se n'iniciaren

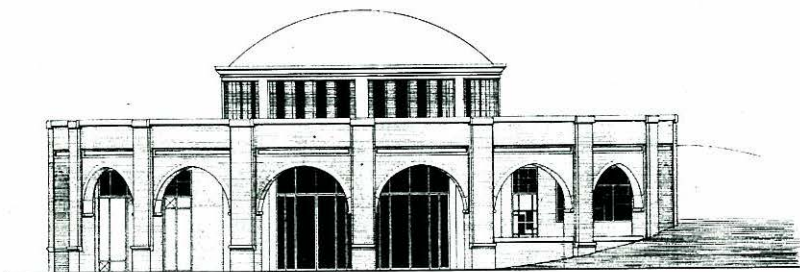
les obres. En el 1872, complint ordres de l'Estat, s'edificà el cementiri neutre, al costat mateix del catòlic.

Aquest és el recorregut històric dels tres cementiris documentats en els arxius. Ara bé, es poden recordar altres llocs, on, al llarg del temps, s'han fet enterraments. Era un antic costum cristià fer enterraments a prop de les esglésies; per això cal recordar els cementiris de Sant Silvestre de Valleta i Sant Martí de Vallmala. També se'n feien prop de l'Església d'Amunt, especialment en temps de pesta.

Havia arribat el moment de bastir un nou cementiri.

El lloc escollit fou el paratge conegut pels Ximblars. El cementiri del Port havia quedat insuficient i no era possible ampliar-lo.

L'any 1990 es presentà el projecte redactat per l'arquitecte Ricard Fina. La idea era bastir un cementiri ample, amb un edifici de serveis de disseny original i grups de nínxols poc nombrosos i separats per jardins, mirant d'aconseguir un aspecte

Façana edifici

*Dibuix de
la façana
de l'edifici.*

agradable, i que permetés que la gent hi pogués anar a passejar o prendre el sol.

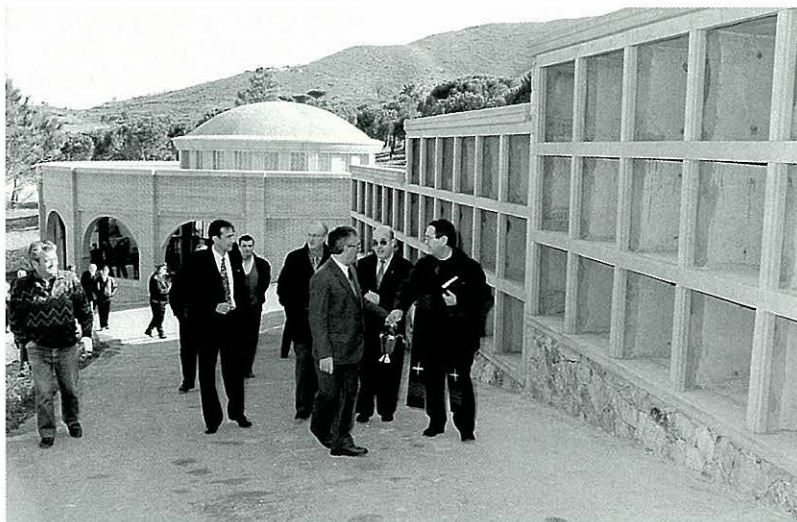
El dissabte dia 22 de gener de 1994, coincidint amb la Festa Major de Sant Vicenç, va tenir lloc la inauguració. El rector Mn. Josep Clavaguera procedí a la seva benedicció amb assistència de les autoritats locals i el president del Consell Comarcal, Sr. Marià Lorca, que, després de les paraules de l'alcalde, clogué l'acte amb aquestes paraules i desitjos: *"millor que no s'hagi de fer servir gaire"*, el contrari del que es diu quan s'inauguren camps d'esport, que s'expressa el desig que *"serveixi molt i per a tothom"*.

Aquesta construcció moderna amb una porta d'accés ampla i solemne, rematada amb una creu estilitzada de ferro, ha canviat el paisatge solitari dels

"Ximblars". Des de la carretera de Figueres apareix l'edifici dels serveis religiosos rematat amb una cúpula que dóna a la construcció un cert aire bizantí. Els 17.725 m² de la finca estan envoltats per una paret que tanca tot el recinte.

Aquest és el nou cementiri, el quart segons la cronologia i els documents històrics dels arxius. Aquestes construccions ens podrien ajudar a cercar l'índex de creixement de la població.

*Benedicció de
la Capella
i dels nínxols.*

LA CASA DE CULTURA

39

Inici de les obres d'enderrocament.

86

El vell edifici de la plaça Major, bastit als anys vint amb l'esforç i constància de molts llançanencs, primer fou seu del Centre Federal, i després cinema i seu del Centre Cultural. Ara és la Casa de Cultura de la vila.

Recordant una mica la història de l'antic edifici i deixant-nos portar pels sentiments, cal dir que moltes persones, en veure enderrocar-lo, sentiren una mena de melangia per tants records del teatre, de cinema, de concerts i fins i tot de balls que s'hi havien realitzat. Bells records de l'adolescència o joventut que s'esborraren amb l'enderroc d'aquelles parets, sense deixar-ne ni rastre.

Ara, el nou projecte de l'arquitecte Pere Gaspar i Farreras és ja una realitat, després d'haver estat aprovat pel ple de l'Ajuntament el dia 19 de juliol del 1996. L'edifici consta essencialment de saló d'actes, sala d'exposicions temporals, dependències per al Museu de l'Aquarel·la, sala de conferències i la biblioteca, a més d'un local per al Centre Cultural.

L'edifici té forma trapezoïdal irregular, amb una superfície de 1.400 m² dels quals s'ocupen 1.024 m². La resta es va dedicar a l'ampliació de la plaça Major.

La situació de l'edifici és immillorable, ja que està tocant

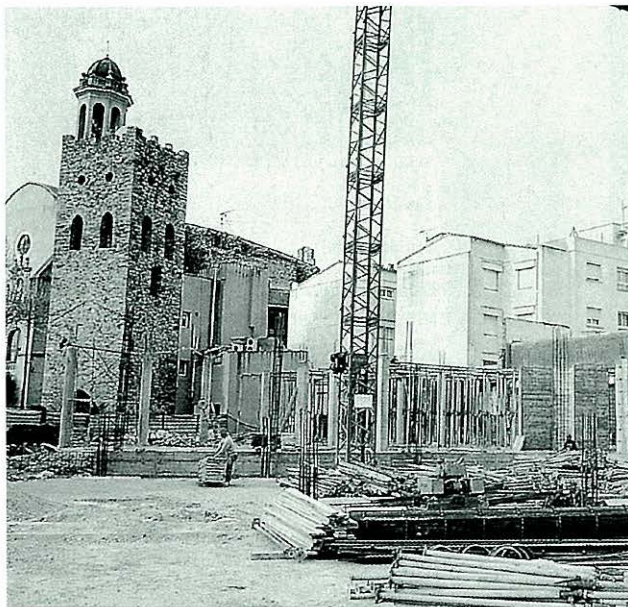
la plaça Major. La porta principal d'accés és per aquesta plaça, i n'hi ha una de secundària per a l'aparcament del carrer Rafel Estela. Un altre element a tenir en compte és la proximitat a la torre romànica, antic campanar de l'església primitiva.

No cal dir que aquest nou edifici, de línies modernes, dóna un nou aspecte a la plaça, emmarcada per la façana barroca del temple de Sant Vicenç, la torre de l'abat, la torre romànica i l'Arbre de la Llibertat.

Tots esperem que aquest edifici compleixi la seva finalitat i que les moltes dependències tinguin vida i es multipliquin les activitats que hom pensa realitzar-hi.

Això ha estat així, des del dia 22 de maig d'enguany. Amb l'assistència d'autoritats i tot el poble es va fer la inauguració oficial a 2/4 d'1 del migdia. Després dels parlaments corresponents es féu l'obertura del Museu de l'Aquarel·la i de la Sala d'Exposicions, amb una visita ràpida a les diferents dependències. Restava només posar en funcionament la sala destinada a la Biblioteca Municipal.

Aspecte de les obres de la nova Casa de Cultura, al costat de la plaça Major.

87

Ara ja hi sovintegen les activitats, de moment les pròpies de l'estiu. Més endavant caldrà fer-ne altres per als llançanencs, perquè de veritat sigui la casa de tots.

La façana de la nova Casa de Cultura.

Inauguració d'una font que porta el nom de Pont du Casse, a prop de la Capella del Port.

Els primers contactes –diguem-ne oficials– de l'Ajuntament de Llançà amb aquesta vila francesa, de la Regió del Lot-Garonne, foren els dies 16 i 17 de juny del 1990.

L'alcalde, Josep M. Salvatella, acompanyat d'una representació municipal i diverses entitats, es desplaçaren a aquesta població, per formalitzar els actes d'agermanament previstos per a aquella tardor. A partir de la signatura de compromís, s'iniciaren els intercanvis entre ambdues localitats.

Les dates històriques per a l'agermanament foren els dies 17 i 18 de novembre a Pont du Casse, i els 8 i 9 de desembre a Llançà. El protocol signat diu així: "Ens comprometem a mantenir vincles permanents entre les Corporacions dels nostres municipis i afavorir intercanvis entre llurs habitants, per tal de desenvolupar, mitjançant una millor comprensió mútua, el sentiment viu de fraternitat europea. Llançà a 9 de desembre de 1990. Signat: Gilbert Fongaro, alcalde de

Benvinguda i discurs de l'alcalde de Llançà.

Pont du Casse i Josep M. Salvatella, alcalde de Llançà."

Les trobades han continuat i sovintejat. Almenys dues vegades a l'any s'ha fet el viatge des de Llançà a Pont du Casse i d'allà fins aquí. L'amistat i l'afecte s'han enfortit i així s'han anat consolidant aquells ideals que mogueren a signar el compromís l'any 1990.

La Junta de l'Associació d'Agermanament es formà tot seguit, i fou així: presidenta, Amor Jofre; vicepresident, Rafael Corcoll; secretària, Marta Pumareda; tresorer, Josep Coll, que ha exercit fins fa poc temps, i el va rellevar en el càrrec Antoni Tamareu.

Les famílies de Llançà s'han agermanat amb famílies cassipontaines en les diverses trobades que s'han realitzat i s'ha procurat fer-hi participar altres entitats de la vila, com l'escola de dansa de Liliane Augè, el Club de Futbol, la Colla del Ranxo i l'Agrupació Sardanista.

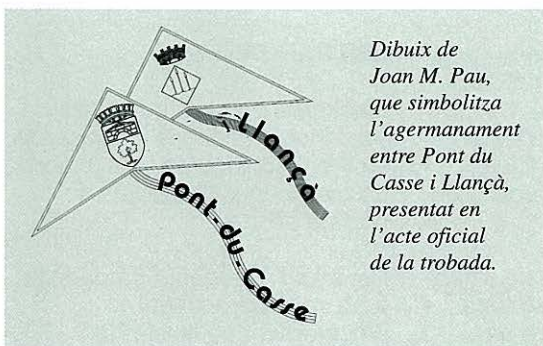

*Signatura del compromís
d'agermanament.*

Una altra iniciativa, promoguda pels respectius ajuntaments, és la visita anual dels treballadors d'ambdós consistoris. Un autocar francès fa el viatge fins a Llançà, durant un cap de setmana, i aquí són rebuts i convidats pel Consistori local. El mes de maig passat foren els treballadors llançanencs que es traslladaren fins a Pont du Casse, on passaren un cap de setmana invitats pel Consistori francès.

*Visita dels de Pont du Casse
fotografiats en l'escala de
l'església de Llançà.*

*Dibuix de
Joan M. Pau,
que simbolitza
l'agermanament
entre Pont du
Casse i Llançà,
presentat en
l'acte oficial
de la trobada.*

A més a més, aquestes visites sempre han tingut un caire institucional. Ha presidit els actes el mateix batlle o algun membre del Consistori.

Aquesta és la breu història de l'Agermanament, i tots esperem i desitgem que duri molts anys.

revista de cultura popular catalana *Som*, encomanà la gravació d'un disc i una casset, amb deu sardanes dedicades a Llançà.

Així, l'any 1988 s'esdevingué una realitat la vella aspiració de tenir sardanes gravades i a punt d'ésser escoltades. La més antiga i una mica símbol de Llançà, gràcies a lletra escrita per Mn. Josep Benet, és la coneguda amb el nom de *Des de la masia*, que fou composta pel músic llançanenc Josep Jofre i Pagès.

Aquesta tasca ben lloable de recordar les sardanes llançanenques cal agrair-la

GOIGS
de la
MARE DE DEU DEL PORT

DE LA VILA

El primer i el segon,
Vinga i Vinga del Port,
cantant i cantant sempre
en un port sempre obert,
i cantant en veu cantada,
ho veu i ho veu sempre.

DE LLANÇÀ

En el port, sempre obert,
per tot el port sempre obert,
cantant i cantant sempre
en un port sempre obert,
i cantant en veu cantada,
ho veu i ho veu sempre.

Viu i viu la gran pau
a Llançà, Llançà,
de veu cantada i cantada,
i cantada i cantada
en un port sempre obert.

Des de la masia
cantant i cantant sempre
en un port sempre obert,
i cantant en veu cantada,
ho veu i ho veu sempre.

Viu i viu la gran pau
a Llançà, Llançà,
de veu cantada i cantada,
i cantada i cantada
en un port sempre obert.

Viu i viu la gran pau
a Llançà, Llançà,
de veu cantada i cantada,
i cantada i cantada
en un port sempre obert.

a l'Agrupació Sardanista. Ella, que aplega entre els seus socis tots els apassionats de la nostra dansa, ha de vetllar per anar afegint al repertori altres composicions dedicades a Llançà. Darrerament, el 1997, el compositor Miquel Tudela va obsequiar-los amb la nova sardana *Aires de Llançà*.

Aquest patrimoni cultural no el podem ignorar, sinó que ha de

Portada del disc de sardanes dedicades a Llançà.

formar part de la vida de la població, igualment i amb el mateix apreci que els monuments arquitectònics, que tant admirem i que amb tanta cura s'han restaurat.

Ara no tractarem de cap fet històric que faci referència a la nostra vila, sinó d'una llegenda que per a molts pot ésser desconeguda i, per a altres, oblidada.

Les llegendes es forneixen d'elements imaginatius i a voltes tenen un nucli històric, al voltant del qual es crea el tema. El mar, amb tots els seus misteris, sempre ha estat una font inesgotable de narracions llegendàries. A les persones imaginatives no se'ls fa difícil bastir una narració a l'entorn d'un fet ocorregut. S'inventen personatges, llocs, esdeveniments i tot un conjunt de circumstàncies per donar-li forma, i així es fa una llegenda que pot assolir una àmplia popularitat.

La llegenda del Cau del Llop potser no figurarà en molts llibres, però sí que per a Llançà té un encant. Per això m'ha semblat bé de publicar-la perquè no resti en l'oblit i que els visitants d'aquella platja recordin en Pairet, el llop i la gavina, que varen fer possible aquesta narració.

LA LLEGENDA

Tot el veïnat de Llançà coneixia l'home que feia vida per les platges. Ningú no sabia el seu nom i cognoms, però tothom el cridava per Pairet.

Sentia un gust estrany de poder dir que no sabia qui era, ni d'allà on havia vingut, però feia tant de temps que vivia allà, en una cova, en una petita cala, que totes les persones l'acceptaven. En Pairet, de temperament

tranquil i sense ser ni una mica bocamoll, tenia per llar la gruta negra. Era tan feliç en aquell raconet de platja, en veure créixer la verda molsa damunt les roques o contemplar el clarejar del dia i les veles blanques mar endins, que cada dia era per a ell una gran festa.

També passava l'estona dibuixant damunt la sorra humida uns camins que lliscaven per la mar, i, deixant volar la fantasia, s'hi endinsava. L'única companyia que tenia era un llop de pèl negre i encrespats i una blanca gavina, que volava ran mateix de l'aigua. Ben sovint, amb les seves capbussades, assenyalava on nedava un pagell, o un llobarro, o un sard de ganya vermella i pell platejada, i en Pairet, sentint el gust a la vida, treia de la mar encalmada aquell peix. Però no us penseu que en traiés molts, no, només els necessaris per viure.

Un jorn, quan gambejava arran d'aigua, rebuscant entre les algues, va veure una llússor que esclatava de la terra. S'assegué per contemplar aquella meravella. Ja a la cova, estava captivat per aquell trosset de llum. La pedra fina semblava viva i era brillant com l'arc de Sant Martí. El llop, sentint pessigolles damunt l'esquena, flairava l'aire amb els ulls foscos i lluents, mentre la gavina, xisclant entre les roques, volava mullant-se les blanques plomes amb l'aigua salada.

Uns dies després, en Pairet s'encaminà cap al Port amb el sarró i la brillant gemma que havia trobat. Allà, als pescadors, en Pairet els mostrà la joia i de seguida va córrer la nova de la troballa. Algú li prometé molts diners, però ell no volia riqueses.

– Vosaltres –els deia en Pairet– no coneixeu el delit de dormir al ras de les nits clares i contemplar l’últim estel quan s’apaga i va deixant una fina ratlla de foc a l’horitzó. No puc ni vull marxar de la petita cala per viure en una casa de senyors. Desitjo olorar el perfum de l’aigua salada; ara ja sé que la cova és la meua única llar.

El mossèn de la parròquia també anava a escoltar les rondalles d’en Pairet, quan un dia aquest, sense pensar-s’ho gens, li donà aquella preuada joia.

– Aquí la teniu i és per a la Verge! Aquesta ha estat la voluntat de Déu...

Els dies anaven passant i ben sovint en Pairet agafava la barca per sortir a pescar. Un dia sentí un soroll molt sec. De roca, en aquell indret, no n’hi havia cap, no hi podia pas haver topat, però la barca s’obria, cansada i morta de tant navegar. En Pairet nedava amb força i cada braçada el portava més endavant, quan va sentir una veu que el cridava. Mirà per tot arreu, però només veié la gavina que volava xisclant esfereïda. Tot seguit va ésser al fons i allà nedava i nedava, tastant la sal de l’agonia. En Pairet s’enfonsà per adormir-se en un llit verd d’algues i vermellós de corall, allà, allà al fons de la mar.

Mancaven només dos dies per Nadal i celebrar la Missa del Gall. El mossèn havia designat en Pairet perquè fos ell qui fes la presentalla de la brillant gemma davant del pessebre. Però en Pairet feia dies que no apareixia pel Port. Decidiren anar cap a la cova. Allà trobaren el llop caminant trist, aixecava el cap i sortia de la seva boca un

llarg lament que s’aspergia amb el vent fred de l’hivern. Varen esperar en va. Fins i tot uns pescadors fondejaren davant la cala, però en Pairet no hi era.

Ja al capvespre, allà a la platja, un nou prodigi es produïa. El llop, llepant-se el morro i bellugant la cua, mirava fixament un punt determinat. La blanca gavina xisclava, i d’allà al fons apareixia en Pairet, voltat d’una llum flamejant. En arribar a la platja, l’home abraçà la fera. Ell, de content cridava, el llop grinyolava i la gavina, deixant de volar, s’aturava damunt la mata de cabells d’en Pairet.

Home, ocell i fera, fent-ne via per la drecera, arribaren a Llançà. Tot era quietud i silenci. Els cants a l’església començaven, quan la porta s’obrí de bat a bat. En Pairet, lentament, avançà fins a adorar l’Infant i contemplar el seu brillant. Després sortia per la gran portalada i tres ombres, l’home, el llop i l’ocell, feren via cap a la cova. Allà, en aquella petita cala, en Pairet tornà a agafar el camí de l’escuma platejada, per endinsar-se en les entranyes de la mar.

Durant unes setmanes, el llop va estar sempre a l’aguait, mirant les escumejants onades que morien a la platja. La gavina, volant endins i fora, amb ses ales pentinava la mar.

Des d’aleshores, aquella cala es coneix amb el nom de Cau del Llop.

Bibliografia

- 94
- BADIA CARRERAS, BOFARULL PIÑERO: *Llançà a l'època medieval*. Figueres. Ed. El Brau. Col·lecció Sant Silvestre, núm. 1, 1995.
  - Butlletins d'Informació Municipal (diversos números).
  - CLAVAGUERA CANET, Josep: *Llançà, notes històriques*. Ed. Salvat, 1986.
  - CLAVAGUERA CANET, Josep: *L'ermiteja-capella de la Mare de Déu del Port de Llançà*. (III Centenari 1691-1991). Olot. Alzamora, 1991.
  - FERRER I MALLOL, M. Teresa: *Notes sobre el monestir de Sant Pere de Rodes* (1362-1410). Publicació de l'abadia de Montserrat. 1984. Miscel·lània Fort i Cogul.
  - FUNDACIÓ MARTÍNEZ LOZANO: *Museu de l'Aquarel·la*. Text de Rafael Santos Torroella. Olot, Alzamora, 1989.
  - GIFRE AGUSTÍ, Dr.: *Apuntes històrics de Llançà* (Manuscrit), 1887.
  - MENÉNDEZ, Manel: *Paratges de la memòria* (textos i fotografies). Ed. El Brau: Col·lecció Sant Silvestre, núm. 2, 1997.
  - PAPELL GARDÍ, Antoni: *Pirates i corsaris a l'Empordà*. Edicions Biblioteca del Palau de Peralada, 1962.
  - PAU, Joan M. i MENÉNDEZ, Manel: *Llançà: imatges i records*. Col·lecció de fotografies antigues. Viena-Columna, 1997.
  - PELLA I FORGAS, José: *Historia del Ampurdán*. Barcelona, 1883. Lluís Tasso i Serra, impressor.
  - Programa-revista de la Festa Major de Llançà, (diversos números).
  - PUJOL PUIGVEHÍ, Anna: *El territori de Llançà a l'antiguitat*. Ed. El Brau - Col·lecció Sant Silvestre, núm. 3. 1998.
  - Revista *Empordà*. Suplement El Pedrís. "La valle Lanciani, mil anys enrera", Clavaguera, Josep.
  - Revista *Farella* (diversos números).
  - Revista *Miranda* del Centre Cultural (1954-1968) (diversos números).
  - REVISTA NOVA VIDA (1912-1925). Periòdic republicà-socialista-agrari. Es publicava quinzenalment. Capçalera mixta (des del número 63). Capçalera tipogràfica (des del núm. 84). Periòdic de lluita. Sostenia campanyes amb altres confreres de Figueres (*Empordà Federal*), i de Girona (*El Autonomista*), així com els partidaris de la Lliga Regionalista i Acció Catalana. Seguia l'ideari de la Unió de Rabassaires de Catalunya. En Jaume Barris, Jaume Purcallas i Martí Calsina, eren l'ànima d'aquesta publicació.
  - ZAMORA, Francisco de: *Diario de los viajes hechos en Cataluña, 1787*. (Documento de Cultura) Barcelona. Curial Ed. 1973.

Arxiu parroquial:

Llibre de baptismes. Núm. III, foli 166.
Llibre d'òbits. Núms. I i II.

Arxiu municipal:

Libro de actas. 1901 hasta 1935.
Libro de actas. 1939 hasta 1945.

Procedència de les fotografies i les il·lustracions

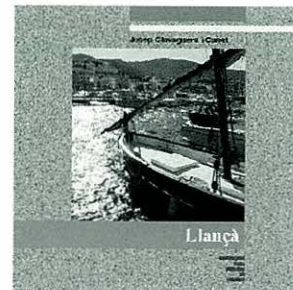
En el capítol de la fotografia, primerament a l'arxiu-biblioteca del Palau de Peralada, i a l'arxiu del fotògraf Pròsper Pumareda. També als fotògrafs i amics de la fotografia, com Rafael Corcoll i Rispau, Dr. Antoni Miguel i Pous, Joan M. Pau i Negre, Oriol Pau i Buch i Vicenç Pumareda i Castelló.

No voldria oblidar d'agrair als autors alguns dibuixos extrets de la revista *Farella* i del Butlletí d'Informació Municipal. També a en Joan Badia, autor del dibuix de la taula del "Joc del Marro" del Castell de Miralles, i plànols de les ruïnes del mateix castell.

Tots sabem que la recerca de fotografies és una tasca feixuga, en la qual l'ajuda i la col·laboració sempre s'han d'agrair. Per això la meua gratitud es fa extensiva a tots els apassionats de l'art de la fotografia, perquè penso que els seus treballs són uns documents extraordinaris per a l'estudi de la història dels pobles.

Agraïments

Vull expressar el meu agraïment a tots aquells que han apostat el seu ajut a aquesta obra, i voldria recordar, en primer lloc, els Serveis Tècnics i de l'Arxiu de l'Ajuntament, representats per l'Albert Bonsoms, que m'han proporcionat el mapa del terme municipal i gràfics sobre estadístiques. També a l'amic Rafael Borràs pels seus dibuixos sempre tan adients i il·lustratius.

Quaderns de la Revista de Girona

és una publicació de periodicitat bimestral dedicada exclusivament a temes de les comarques gironines. S'estructura en dues sèries, que es distingeixen pel color de la portada i per les planes interiors: *Guies*, en vermell, i *Monografies locals*, en verd. La primera és dedicada al tractament de qüestions d'abast general relatives a la història, l'economia, la cultura i les tradicions. La segona vol anar oferint una panoràmica sobre el passat i el present de les ciutats i dels pobles gironins, amb especial atenció a l'època contemporània.

Monografies locals

Darrers títols publicats

- La Cellera de Ter**
per D. Pujol i Ll. Llagostera
- Cassà de la Selva**
per E. Bagué, O. Gutiérrez
i J. Carreras
- Hostalric**
per M. Duran, J. Juanhuix i
R. Reyero
- Figueres**
per A. Romero i J. Ruiz
- Crespià**
per J. Busquets
- Lloret de Mar**
per Joan Domènech
- Banyoles**
per J. Grabuleda i J. Tarrús
- Puigcerdà**
per Sebastià Bossom
- Begur**
per Lluís Costa
- Viladrau**
per M. Feliu, I. López, X.
López i Ll. Pagespetit
- Camós**
per M. Duran
- Camprodon**
per Sílvia Planas
- Maçanet de la Selva**
per El Taller d'Història
- Sant Jordi Desvalls**
per S. Planas i N.
Puigdevall
- Ribes de Freser**
Per Miquel Sitjar
- Salt**
per X. Alberch i J. Burch
- Sant Joan de les
Abadesses**
per J. Albareda i J. Ferrer

- La Vall de Bianya**
per J. Murlà Giralt
- Capmany**
per A. Egea i M. Roig
- Gualta**
per Ramon Alberch
- Platja d'Aro**
per Pere Barreda
- La Vajol**
Albert Juanola
- Vilobí d'Onyar**
per Dora Santamaria
- Vilafant**
per J. M. Bernils
- Osor**
per F. Bruguera i N. Ramió
- Maçanet de Cabrenys**
per Pere Roura i Sabà
- Santa Coloma de Farners**
per J. T. Grau, J. Mestre i
R. Puig
- Riells i Viabrea**
per Jordi Collell i Carme
Escudé
- Siurana d'Empordà**
per Antoni Egea
i David Pujol
- Les Lloses**
per J. Gordi i R. Llimós
- La Vall de Campmajor**
per Joan Fort
- Santa Pau**
per Salvador Reixach
- Jafre**
per R. Alberch i
J. Viñas
- Llançà**
per J. Clavaguera
- Propers títols**
- Llívia**
per R. Garriga, J. Vinyet i
M. Vilaseca

Guies

Darrers títols publicats

- Rutes d'art sacre
(1939-1985)**
per Josep Maria Marquès
- Les havaneres,
el cant d'un mar**
per Xavier Febrés
- Els estanyes eixuts**
per Josep Matas
- El món del suro**
per S. Hernández
- El Ter**
per J. Boadas, J. M.
Oliveras i X. Sunyer
- Trens i carrilets**
per Josep Clara
- Canvistes i banquers**
per Narcís Castells
- Màgiques, pors i
supersticions**
per Carme Vinyoles
- Els volcans**
per Josep M. Mallarach
- Els indians**
per Rosa Maria Gil
- Els Pirineus, del
Puigpedrós al Puigneulós**
per Josep Clara
- Cristians de Girona**
per Josep M. Marquès
- L'estany de Banyoles**
per M. Coma i J. Gratacós
- Els rellotges de sol**
per M. Gil
- Els maquis**
per J. Clara
- Els monuments megalítics**
per J. Tarrús i Júlia
Chinchilla
- El pessebrisme**
per J. Dalmau i Corominas
- La ceràmica**
per Andreu Bover
- La farga**
per Jordi Mascarella
- Castells vius**
per C. Vinyoles, M. Torns i
P. Lanao
- La pesca**
per J. Sala i J. Domènech
- La ramaderia**
per P. M. Parés i T. Vilaró
- Els protestants**
per Josep Clara
- La tramuntana**
per J. M. Dacosta
i X. Febrés
- El Montseny**
per J. M. Rueda i J. Tura
- L'electricitat**
per M. Pous i J. Callol
- El periodisme**
per Lluís Costa
- Els glacials**
per Jordi Fernández
- L'excursionisme**
Per Jordi Dalmau
- La Girona dolça**
per J. V. Gay
i N. Puigdevall
- Les campanes**
per Carles Sapena
- La Ciutadella de Roses**
per C. Díaz, H. Palou
i A. M. Puig
- El Teatre**
per Pep Vila
- Els Museus**
per G. Alcalde i
J. M. Rueda
- Propers títols**
- Els refugiats**
per Mercè Borràs

L' autor, en aquesta obra, ofereix una visió panoràmica del que ha estat l'evolució històrica de la vila de Llança, posant especial èmfasi en els testimonis arqueològics del seu passat i en les activitats econòmiques centrades en la pesca i l'agricultura abans de l'impacte del turisme.

Josep Clavaguera i Canet (Vilert, Pla de l'Estany, 1935) estudià, al Seminari de Girona, Humanitats, Filosofia i Teologia. És llicenciat en Filosofia i Lletres, en l'especialitat d'Història, per la UAB (1976). Aquell mateix any entrà a treballar a l'arxiu-biblioteca del Palau de Peralada. Des que arribà com a rector a la parròquia de Llança (1974) ha col·laborat en les tasques culturals de la vila, sobre la qual ha escrit el llibre *Llança, notes històriques* (1986), i, més endavant, *L'ermita-capella de la Mare de Déu del Port de Llança. III Centenari: 1691-1991*. També ha col·laborat amb treballs d'història en diverses publicacions d'àmbit comarcal, com els *Annals de l'IEE, de Figueres*; la *Revista de Girona* i el programa-revista de les festes de Llança. L'any 1997 presentà un llibre sobre la història de Vilert -el seu poble- i el 1998 va preparar-ne una col·lecció de fotografies antigues, amb el títol *Imatges i records*, publicada per l'editorial Viena-Columna de Barcelona.

MONOGRAFIES LOCALS

Diputació
de Girona

Caixa de Girona